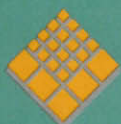

JORNADA SOBRE QUALITAT I EDUCACIÓ

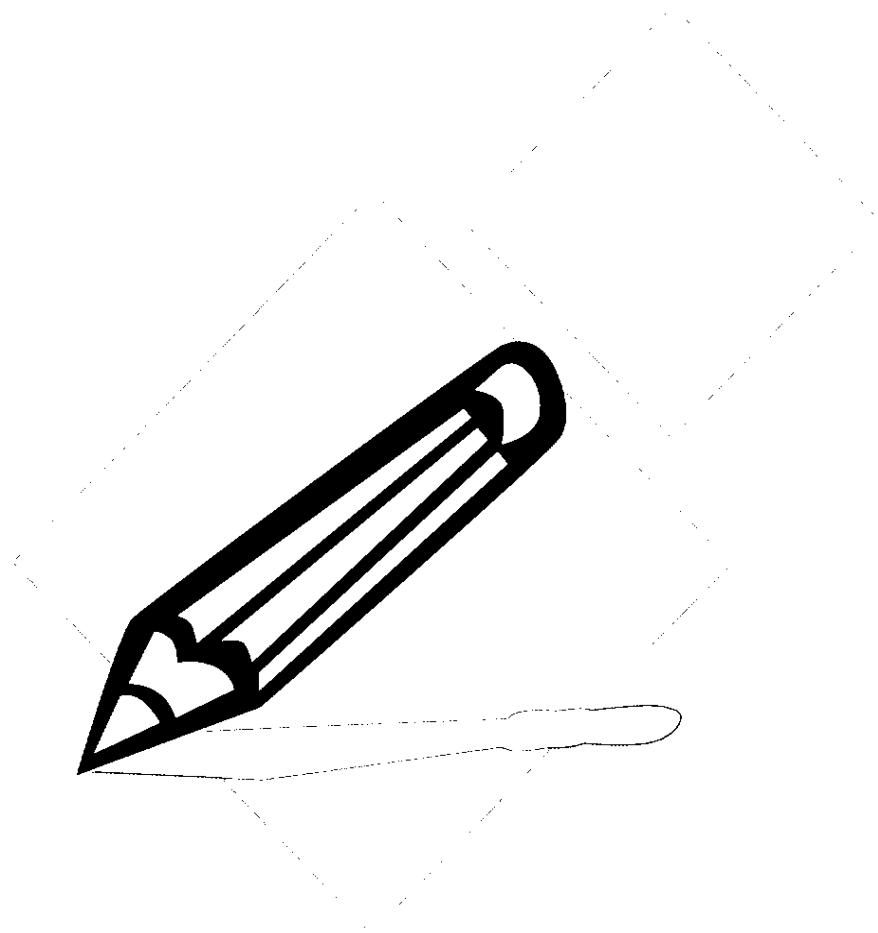
9 DE NOVEMBRE 2002

PONÈNCIES

Consell Escolar Municipal

Ajuntament de Barcelona

JORNADA SOBRE QUALITAT I EDUCACIÓ

9 DE NOVEMBRE 2002

PONÈNCIES

Index ⁽¹⁾

• Presentació	pàg. 7
• Conferència “ Visions sobre la Llei de Qualitat en l’Educació ”,	
José Gimeno Sacristán	pàg. 9
Torn obert de paraules.....	pàg. 21
• Taula Rodona	pàg. 25
Alicia Fernández	pàg. 26
Raimon Guilera	pàg. 28
Joan Coma.....	pàg. 30
Josep Francí.....	pàg. 33
Josep Maria Álvarez	pàg. 35
Joan Coscubiela	pàg. 37
Torn obert de paraules.....	pàg. 41
• Cloenda	
Sara Blasi	pàg. 47
Marina Subirats.....	pàg. 49

⁽¹⁾ El 9 de novembre de 2002, el Consell Escolar Municipal va organitzar una jornada sobre “Qualitat i Educació”, el present document correspon a la transcripció del contingut de les comunicacions dels ponents i intervencions dels participants.

PRESENTACIÓ

Sra. Marina Subirats, vicepresidenta del Consell Escolar Municipal

Molt bon dia a tothom. El primer que vull fer és agrair-vos la vostra presència en aquesta jornada per parlar, en concret, de la proposta de Llei de Qualitat de l'Educació del Ministeri d'Educació, Cultura i Esports i, més en general, de la qualitat en l'educació.

Aquest és un tema que ens sembla interessant, important, preocupant. I segur que molts dels que estem aquí, tots i totes, compartim aquesta preocupació, perquè aquesta és una qüestió que afecta molt directament els Consells Escolars.

Evidentment, la nova Llei de Qualitat de l'Educació, que ja està quasi aprovada, té repercussions importants en molts aspectes educatius, però molt especialment per als Consells Escolars. Per tant, des del Consell Escolar Municipal de Barcelona hem pensat que era necessari que en parléssim i que tothom pogués expressar les seves opinions sobre aquest nou projecte legislatiu.

I per començar a fer-ho ens parlarà, en primer lloc, en Lluís Filella.

Sr. Lluís Filella, president de la Comissió de Participació i Projecte Educatiu de ciutat del Consell Escolar Municipal de Barcelona

Com a presentació d'aquestes jornades, simplement vull dir que, tan bon punt vam tenir notícia dels primers avantprojectes d'aquesta anomenada Llei de Qualitat de l'Educació, des de la Comissió de Participació del Consell Escolar Municipal de Barcelona vam proposar a la Permanent d'aquest organisme un seguit de mesures per donar a conèixer els seus continguts, que ens preocupaven bastant pels aspectes negatius i regressius que comporten per al conjunt de la ciutadania i, molt en especial, per al conjunt de la comunitat educativa.

En aquest sentit, des del mes de maig i fins a la jornada d'avui, hem anat realitzant tot un seguit d'accions que m'agradaria comentar-vos breument.

En primer lloc, el mes de maig vam fer una conferència-debat sobre el projecte de Llei, en què el Sr. Francesc Vidal, inspector en cap de Barcelona ciutat, ens va introduir els principals continguts de la Llei. A partir d'aquesta primera exposició hi va haver tot un debat entre diferents persones, membres de la comunitat educativa.

En segon lloc, a la sessió de la Permanent de l'1 de juliol de 2002, quant als continguts de la Llei i de forma unànime, aquesta va decidir afegir-se a la Declaració que el Consell Escolar de Catalunya havia aprovat, uns mesos abans, per unanimitat, posicionant-se en contra d'aquesta Llei. Per tant, com a Consell Escolar Municipal de Barcelona ens afegíem a aquesta declaració unànime del Consell Escolar de Catalunya.

En tercer lloc, vam demanar al Sr. Ramon Plandiura, expert en temes de participació, una petita anàlisi de tot l'apartat de la Llei que fa referència a la participació en els Consells Escolars. Aquesta anàlisi apareix en un article publicat dins el darrer número de la revista Barcelona Educació, que tots podeu consultar. En l'anàlisi, Ramon Plandiura explica clarament en quina situació estaran els Consells Escolars, i com quedaran buits de contingut si aquesta Llei finalment s'aprova.

A més a més, en tot el procés que s'està duent a terme, en aquest moment, de renovació de part dels Consells Escolars de Centre, el que hem fet també ha estat promoure una campanya per a l'increment de la participació, com a manera de demostrar que el conjunt de la comunitat educativa valora aquest fet participatiu i que, en moments en què aquest perilla, s'implica de forma molt més massiva, com a instrument de pressió, de vindicació, d'aquests Consells Escolars realment amb continguts.

Finalment, el dia 23 d'octubre, la Permanent del Consell Escolar Municipal de Barcelona va decidir instar el Consell Escolar de Catalunya perquè organitzi i propiciï una trobada dels Consells Escolars Municipals d'arreu de Catalunya, per intentar arribar a un posicionament conjunt de tots en la línia que aquí estem plantejant, de rebuig de la proposta de Llei.

I, per últim, hem organitzat aquesta Jornada que avui estem inaugurant, i de la que, malgrat que ha estat convocada amb una certa premura de temps –fa escassament un mes que vam decidir fer-la i vam posar en marxa tots els mecanismes per poder-la fer–, n'estem realment contents, perquè hi ha inscrites més de 200 persones. De fet, molts heu vingut, esteu aquí, i això ens permet desenvolupar la Jornada tal com l'havíem prevista, amb una conferència, una taula rodona i una cloenda final.

Per acabar, vull donar les gràcies a tots els assistents per ser aquí avui.

Marina Subirats, vicepresidenta del Consell Escolar Municipal

Gràcies, Lluís. Bé, passem ara a la conferència, que du com a títol "Visions sobre la Llei de Qualitat en l'Educació", i que anirà a càrrec de José Gimeno Sacristán, catedràtic de Didàctica i Organització Escolar de la Universitat de València, que ha parlat moltíssim sobre aquest tema i coneix molt bé no només aquest projecte de Llei, sinó l'evolució de la legislació i la realitat escolar d'aquest país en els darrers 30 o 40 anys. I, per tant, jo crec que ens situarà molt bé sobre què és el que està passant i quines són les línies principals d'aquesta Llei.

CONFERÈNCIA: “VISIONS SOBRE LA LLEI DE LA QUALITAT EN L'EDUCACIÓ”

José Gimeno Sacristán, catedràtic de Didàctica i Organització Escolar de la Universitat de València

Buenos días a todos. Hemos quedado en presentarme yo mismo, porque así estoy tras esta mesa en una situación lo más parecida posible a la de cualquier día de la semana en mi actividad cotidiana.

Soy profesor en la Universidad de Valencia y me dedico, entre otros temas, a analizar la política y los problemas educativos de nuestra sociedad. Como podrán comprender, por lo tanto, voy de lamento en lamento, analizando lo que ocurre y, sobre todo, tratando de proponer lo que debería ocurrir.

Respecto al título de la conferencia, sospecho que a estas alturas del debate todo el mundo sabe cuáles son los rasgos esenciales de la llamada Ley de Calidad –porque de calidad, yo creo que tiene más bien poco, aunque sin embargo hay que reconocer que es un acierto haberle llamado así, porque nos obliga a aclarar lo que no es y, de paso, olvidamos lo que realmente es–. Como todos tenemos claros sus rasgos principales, prescindiré de las descripciones y me centraré en algunos temas de fondo, porque, como saben, la Ley ya está aprobada por el Congreso de los Diputados, y sólo falta que pase por el Senado. Por tanto, parece que antes de Navidad tendremos el nuevo marco del sistema jurídico español, que espero dure poco.

Los problemas del proyecto de Ley de Calidad

Empezaré por definir algunos de los rasgos esenciales y algunos de los problemas de forma de este proyecto de Ley.

Creo que era necesario corregir alguna de las ingenuidades de la LOGSE, proveer medios y desarrollarla y evitar alguno de los errores que se cometieron en el momento de su aplicación. Y era necesario, como lo es siempre, tomar medidas y retocar el sistema educativo, y ver cómo funciona para redirigirlo constantemente.

No fui un forofo de la LOGSE, aunque algunas de las cosas que me parecieron más interesantes fueron el sistema progresivo y la ampliación hasta los dieciséis años de la escolarización obligatoria. De hecho, creo que la idea de prolongar en un sistema comprensivo flexible la escolaridad obligatoria tenía aspectos muy importantes, muy positivos, y que hubieran bastado pequeños retoques al desarrollo de la Ley para no trastocar otra vez, radicalmente, el sistema educativo. De ser así, se hubiera evitado ese reiterativo efecto de ceremonia de sacrificio del sistema educativo, que cada vez se hace más frecuente, porque parece que todo gobierno quiere pasar a la historia por su reforma, aunque sea una contrarreforma hacia el pasado y aunque no reforme nada.

Parece que hacer política en el siglo XX y XXI se ha convertido en el equivalente a hacer reformas, porque el término “política” suena a ideológico, y así los gobiernos se evitan dar la cara sobre sus posiciones básicas ante la educación. Es decir, es una forma de confundir. Yo ya dije hace unos años, en un artículo publicado en Cuadernos de Pedagogía, que estas reformas son grandes ceremonias de la confusión, que despiertan grandes expectativas pero que no dan nunca lo que prometen, aunque aporten iniciativas interesantes y elementos de progreso, como venía siendo normal desde la Ley del año 70, con sus problemas, sus insuficiencias y sus conflictos.

La Ley de Calidad de la Educación peca de no tener ambiciones. Parece que es una Ley basada en el malhumor, que se limita a recoger los malestares provocados por la LOGSE. Y ése es el motivo del consenso que está concitando. Es una Ley que, en lugar de pretender fines expansivos y de mejora de la calidad, como dice, es cicatera, restrictiva y malhumorada, aunque se ha ido dulcificando a medida que se han ido presentando los sucesivos borradores.

Sabíamos de la intención contrarreformista del PP desde que Doña Esperanza Aguirre ya dijo en el Club Siglo XXI de Madrid, cuando tomó posesión de su cartera ministerial, que el mal de España radicaba en la educación que dejaban los gobiernos del PSOE. Parece que incluso la concursante de la canción que presentamos a Eurovisión perdió, según un diputado del PP, como resultado de la LOGSE. Desde la llegada del Partido Popular al Gobierno, la LOGSE se convirtió en una especie de fantasma contra el que había que luchar, exorcizando todos los males de la sociedad.

La LOGSE era culpable, y el Partido Socialista también por haberla hecho. Pero esta Ley se hizo, como saben, por el consenso de todas las fuerzas políticas menos el Partido Popular, que no estuvo de acuerdo en aumentar la escolaridad hasta los dieciséis años, ni en que el Bachillerato se realizara en tan corto espacio de tiempo, dos años. No obstante, en la nueva propuesta de ley el Partido Popular ha dejado el Bachillerato tal y como estaba, en dos años, aunque incluyendo otros elementos mucho más rentables desde la perspectiva de sus proyectos políticos.

Me parece, además, que la Ley de Calidad propone un engaño, porque dice que va a mejorar la calidad, pero no lo va a conseguir. Y dice también que va a resolver el fracaso escolar y no va a poder resolverlo, a no ser que dentro de cinco años –si es que dura tanto su vigencia– se oculten las estadísticas sobre éste. Porque el fracaso no se anula, sino que des-aparece. Es decir, no aparece en las estadísticas, que es lo que va a suceder.

Los supuestos neoliberales de la Ley de Calidad

Puestas así las cosas, creo que sería interesante reflexionar sobre las metas que convendría mantener, en la actualidad, en contra de los supuestos neoliberales en los cuales se basa la Ley.

Algunas voces han acusado a la Ley de Calidad de torpeza ideológica, de basarse en una burda argumentación. Pero mi opinión es que la Ley es muy coherente, en la forma y en el fondo, con los supuestos neoliberales de las fuerzas políticas de derechas, según se demuestra en su propio lenguaje y sus propuestas. En este sentido, es una Ley que recoge las demandas que el Partido Popular hizo cuando estaba en la oposición, amenazando con una reforma drástica de convertir la educación en un sistema total de mercado. Ya con la ministra Aguirre su asesor, el economista Ramón Tamames, presentó un informe preconizando la privatización total del sistema educativo, y el Partido Popular empezó a tantear políticas de cheque escolar en Valencia, por ejemplo, y en Albacete.

Después, una vez el Partido Popular estuvo en el poder, vio que era mejor dejar que la imagen del sistema educativo público se desgastara por sí sola en lugar de aplicar políticas agresivas. De esta forma, pudo lograr la transferencia de fondos de la financiación pública al sistema privado sin tocar los mecanismos del cheque escolar, u otros, que hubieran puesto de manifiesto más claramente la política que querían llevar a cabo.

La nueva Ley obedece a los supuestos neoliberales de la derecha –moderna y antigua– porque plantea un darwinismo social, con mayor selectividad y con mayor exclusión, disminuye el papel del Estado y su gasto público, y ensalza lo privado como ejemplo de calidad, de eficacia y de libertad, opinión que no todos compartimos (aunque no compartirla no significa atacar el sistema privado). Desde mi punto de vista, todo sistema financiado públicamente debe cumplir la función pública para la cual está diseñado, y no usarse para romper lazos de solidaridad y crear más diferencias entre los ciudadanos.

La Ley de Calidad plantea una lógica del mercado camuflada, y propugna una mayor desregulación y la libre elección de centro. Plantea una especie de teoría de la eficacia, sin indicar para qué sirve ésta, queriendo lograr más aprobados, con lo cual es difícil estar en desacuerdo. Sin embargo no habla apenas de solidaridad ni de atención a los más desfavorecidos.

Es una Ley recentralizadora, gracias a unos cuantos mecanismos que propone. De hecho, las Comunidades Autónomas no han sido prácticamente consultadas para nada. La ministra de Educación afirma que en la elaboración del proyecto de Ley ha sido consultada muchísima gente, pero deben ser sólo aquellos a los que recibió el Sr. Aznar el otro día en la Moncloa, básicamente asociaciones que apoyan la enseñanza privada. También son evidentes los valores conservadores que plantea la Ley en el tema del retroceso del laicismo y la imposición de la religión. Por otra parte, resulta muy sorprendente el arcaísmo pedagógico que sostiene a la hora de mostrarnos cómo cree que los estudiantes deben aprender mejor: la ley del esfuerzo, la represión del examen... Es decir, máximas que, si bien deben tener algo de apoyo –porque son expresiones del profesorado–, hasta ahora creíamos que formaban parte de las banderas por derrotar en nombre de una educación más abierta, más progresista, más entretenida, más alegre, y no por ello de menor calidad.

Directores elegidos por la Administración

La Ley de Calidad es neoliberal, recentralizadora e intervencionista por parte del Estado, recuperando un dirigismo absoluto a través de los procedimientos de gestión. Por ejemplo, la Ley dice muy claramente que el director escolar es el representante de la Administración. Falta decir “en la tierra”.

Es decir, el director es el que traduce las directrices de la Administración. Así que imaginen cómo será el sistema educativo cuando los directores sean nombrados de acuerdo con lo que la Administración transmita, en un país donde la Administración y la política no están muy deslindadas en la cultura de comportamientos democráticos.

Igualmente, con la nueva Ley se producirá una revitalización de la inspección, en el viejo sentido de ser el brazo armado técnico de la Administración. Los inspectores van a recobrar su antigua imagen de interventores. Y esto va a suponer una escisión de la comunidad educativa y una disminución de la participación, por la falta de confianza en la gestión democrática, y por la poca sensibilidad mostrada por la comunidad. Y, desde luego, va a suponer también una fuente de complicaciones para el sistema educativo, pues podríamos llegar a ver cómo en un curso el director pertenece a un partido político concreto, y, al año siguiente, a otro. Y ya hemos visto en situaciones anteriores que el grado de “calidad” que se reconoce a las personas depende del tipo de orientación política que gobierne. Todas esto es muy peligroso, va a enrarecer el sistema educativo, en lugar de resolver los problemas.

Los verdaderos retos de la Ley de Calidad

Admitiendo la necesidad de corregir errores y de mejorar, entonces, ¿qué retos son los que la Ley debería plantearse y no se plantea? Aunque ya la Ley ya parece inevitable, hablaremos brevemente de los retos que debería abordar.

Desde luego, no es una Ley que satisfaga las necesidades del presente ni del futuro inmediato. Aunque no conozco el futuro ni lo puedo adivinar, sé lo que está funcionando actualmente, y lo que funciona ahora mismo es lo que va a marcar el año que viene y los siguientes. Y la Ley de Calidad de la Educación no ofrece precisamente lo que necesita el presente. Por ejemplo: esta misma semana se presentó en Londres el nuevo informe de la OCDE, “Education in advance”, que ofrece una mirada sobre el sistema educativo. El informe, que yo he visto vía Internet, vuelve a señalarnos los mismos problemas de siempre.

Según el informe, España está, junto con Italia, a la cola de la Sociedad de la Información, y eso significa menos inversiones en educación, menos formación permanente y menos implantación de las nuevas tecnologías. Solamente Grecia y Portugal se sitúan por debajo de España. En la presentación del informe, el comisario europeo lamentó que España no realice el esfuerzo necesario para incorporarse a la dinámica de progreso de la Unión Europea, siendo uno de sus países más grandes en cuanto a volumen de habitantes. Según el comisario, de poco sirve que la Sociedad de la Información se desarrolle completamente en los países punta de Europa, como Finlandia, si los países grandes en población no participan de las mejoras.

Es evidente, por otro lado, que en España falla el rendimiento escolar; fallan las nuevas tecnologías; falla la inversión en educación, falla la formación profesional. El porcentaje de paro de la población juvenil nos sitúa como el segundo país por la cola de la Unión Europea; tenemos un rendimiento escolar por debajo de la media; tenemos bajos niveles en indicadores de lectura, de dotación de bibliotecas y de utilización de

Internet en las escuelas, y fuera de las escuelas, más bajos que el resto de los países de la Unión Europea, y muy por debajo de la media. Es decir, que la idea de que España va bien, afortunadamente, ya no se la cree casi nadie. Los indicadores avanzan un panorama deprimente. Lo que hay que hacer es acelerar en lugar de restringir, prohibir y comprimir al sistema educativo.

Y digo todo esto sabiendo que hay cosas que funcionan relativamente bien, que no estamos tan mal como el Ministerio dice, pero también que estamos peor en algunas cosas que el Ministerio no dice. El sistema educativo no es, como se presenta ahora, un desastre. En los últimos meses me he visto obligado a recoger unas cifras, que podéis encontrar en la página de Internet del Foro de Jabalquinto (bajo las siglas www.leydecalidad.org), para demostrar que el panorama del sistema educativo en el territorio español en su conjunto y en las Comunidades Autónomas no está tan mal como dice el Ministerio, aunque a veces se queda corto.

La Sociedad del Conocimiento: por una formación permanente para toda la vida

La inversión en medios para caminar realmente hacia la Sociedad del Conocimiento, que para mí no significa poner ordenadores en todas las escuelas, sino tener verdadera capacidad para dominar y extender el conocimiento a través de las nuevas y más viejas tecnologías, deja mucho que desear. Además, existen otros problemas: el porcentaje del PIB dedicado a I + D está por los suelos; los becarios de investigación no cobran y cuando acaban la beca no encuentran incardinación en el sistema; la universidad española produce cantidad de licenciados, pero muy pocos investigadores; en el sistema educativo de primaria el nivel de formación de los profesores es mucho más bajo que el de la media de la Unión Europea, y también más bajo que la media de la OCDE. En realidad, desde hace más de 30 años tenemos profesores en primaria con un nivel de diplomatura, mientras los licenciados no encuentran trabajo, lo cual me parece, personalmente, una locura por el dispendio de recursos desaprovechados.

Aspirar a ser una Sociedad del Conocimiento supone expandirlo, no poniendo trabas, por ejemplo, para obtener el título de bachiller tras superar la reválida. Defiendo la idea de no restringir la capacidad de acogida del sistema, entre otras razones, porque la función de éste no es sólo la de aumentar el número de aprobados, sino proporcionar cultura para que la población aumente su nivel cultural. Unos aprobarán y otros no, pero la educación tiene que facilitar el flujo de información. Está claro, por supuesto, que ese flujo no se encuentra sólo en la escuela. Pero hay que conseguir que ésta sea un aparato de difusión de un tipo de conocimiento que, fuera de ella, los jóvenes no van a encontrar. Y, para los jóvenes que no aprueben, habrá que regular el sistema de forma que se encuentren en la escuela lo más a gusto que puedan, ya que éste es, al fin y al cabo, el mejor destino de muchos de ellos, pues parece que fuera de la escuela no encuentran fácilmente trabajo.

Hace falta una sociedad donde la educación sea permanente, y ello significa que, desde el sistema educativo, hay que acostumbrar a la gente a "estudiar" sin parar, a seguir leyendo, a seguir desarrollando sus horizontes culturales. Ése es el gran reto de la Sociedad del Conocimiento, en la que aquellos que no practiquen la formación permanente quedarán excluidos no sólo del conocimiento, sino de toda la sociedad en su conjunto. Porque esta sociedad, como dice Alain Touraine, es una especie de barco donde unos cuantos están en la cabina de mando, una reducida tripulación sirve al barco, pero no sabe a dónde se dirige, unos cuantos pasajeros disfrutan de la travesía y hay una increíble cantidad de naufragos que son arrojados por la borda. Éste es el principal problema que tiene la llamada Sociedad del Conocimiento tal y como funciona actualmente.

Por ello, debemos flexibilizar el sistema educativo, hacer que la gente pueda continuar en éste con ritmos distintos de progreso, con estancias parciales en los centros, y permitir que los alumnos dediquen el tiempo que necesiten a conseguir las titulaciones, en lugar de marcar el ritmo de paso en primero, en segundo, en tercero, y así sucesivamente. Paradójicamente esto sólo sucede cuando se llega a la universidad. En ésta se puede permanecer los cursos que se desee, los años que se quiera –uno, dos, tres, siete..– porque a la etapa universitaria accede una clase dominante y, por lo que parece, aquí ya no tiene por qué ocuparse por la jerarquización social. Sin embargo, en la educación preuniversitaria, obligamos a todos los alumnos a progresar al ritmo que marca el Ministerio, la Consejería pertinente o la instancia que sea. En realidad, lo que hay que hacer es flexibilizar, y dejar repetir no sólo dos años, sino los que sea –catorce, por ejemplo–, pero no permaneciendo en el centro catorce años, sino teniendo catorce veces la oportunidad de hacer lo mismo en un sistema que no regule hasta el extremo de que el que se equivoca en el paso que lleva el pelotón queda

excluido, y si algún día reconoce su error no tiene la oportunidad de volver atrás. Porque hoy en día los jóvenes, a los 16 años, o van a la educación a distancia, o van a la educación de adultos a partir de los 25 años cuando quieran recuperar oportunidades de aprender. Pero parece ser que hasta que no lleguen a esta edad tienen que madurar en su ignorancia, quedando desatendidos.

Lo que hay que hacer es ofertar sistemas educativos más abiertos, que no se dediquen sólo a lo formal, sino que se flexibilicen incluso conectando con lo informal, como por ejemplo con otras redes ciudadanas, etc.

Una escuela abierta a todos

Si sigue como está, la escuela está llamada a ser un elemento poco potente en una sociedad donde otras redes están cubriendo el papel de socialización y de aprendizaje. Un ejemplo: ya nadie cree que yendo a las escuelas va a aprender inglés. Quien quiere realmente hacerlo va a Irlanda, Inglaterra o Estados Unidos o, en el peor de los casos, acude a las academias privadas, porque el sistema escolar no puede superar ese reto.

La escuela tendrá que empezar a abrirse en lugar de cerrarse, y si los centros permanecen como torres enclaustradas en sí mismas, con contenidos que sólo ellos dominan, van a quedar bastante aislados. ¿Por qué? Porque, para bien, la buena cultura, la cultura interesante, cada vez va a estar más alejada de la escuela y, para mal, los jóvenes van a creer que su mundo personal, psicológico y psicosocial está en otra parte, y no dentro de los centros.

Y ya sé que hay problemas de disciplina, de rebeldía, de jóvenes gamberros o díscolos, pero siempre los ha habido. Y a medida que haya más gente escolarizada habrá también más descontentos que no están cómodos en las aulas. Lo que hay que hacer es analizar los orígenes de esa situación y no alarmarse, y mucho menos usar eso como motivo de una ley orgánica, porque entonces esa Ley parece más una Ley del Ministerio de Interior que del de Educación.

Es cierto que existen los problemas, pero según varios trabajos de investigación no afectan a más de un 9% de los alumnos. En cualquier caso, yo vivo en una zona de Valencia relativamente bien situada, y tengo dos colegios delante de mi casa que son una maravilla y funcionan muy bien. Pero, casualmente, resulta que ambos son privados. Es verdad que los problemas de disciplina están haciendo mella en la opinión general, afectando sobre todo a la educación pública que es donde se concentra la población más conflictiva. Esto es un secreto a voces, lo cual no implica culpabilizar a toda la educación privada, porque en ésta hay escuelas, empresas y empresarios con políticas muy distintas. En realidad, yo me refiero sólo a esos centros que bendice el Sr. Rouco Varela, como hizo el otro día alabando a la Ley de Calidad, con lo cual supongo que bendijo sólo a los que la apoyan, y no a los que la criticamos.

La comprensividad, factor de igualdad social

Nuestra sociedad sufre el riesgo de la progresiva desintegración social por el aumento de las desigualdades y el desarraigo, y por dramas familiares provocados por el paro, u otros. Muchos niños y jóvenes no tienen más amparo que el que pueda brindarles el sistema educativo, porque la escuela es, todavía, la única institución universal de la sociedad (a la Iglesia van menos fieles y la familia es un colchón de acogida muy cómodo para la clase media y media alta, pero en las clases populares las familias suelen tener bastantes más problemas).

En realidad, el peligro de una sociedad descohesionada nos afecta a todos: clases humildes, medias y altas, y afecta a todos los poderes del Estado y a toda la sociedad. No es un problema de los desheredados, sino también de quines causan esa situación. Es decir, la inclusión es una característica de una sociedad sana. Desde esta perspectiva, todo lo que suponga desintegrar es una apuesta que provocará beneficios puntuales para algunos, momentáneos, pero todos vamos a pagarlos más tarde o más temprano. No digo que el sistema educativo pueda redimir esta situación, pero él se añade a una política más amplia que consiste en alejar todavía más del sistema a los que, por otros condicionantes, ya quedan segregados de la sociedad, estamos hablando de responsabilidades políticas y morales muy fuertes, que habría que plantearse.

Considero que lo preocupante y retador está en diseñar la escolaridad de los que la rechazan, o de los que son rechazados. Normalmente, no hay que preocuparse por los que están dentro de la escuela, ya que funcionan perfectamente, haya reformas o no las haya. En general, les va bien. Los buenos alumnos no tienen

dificultades con la comprensividad, y eso que ésta no está diseñada para ellos. El problema de cualquier reforma educativa está en la banda de lo que ensancha para acoger a gente que antes estaba fuera del sistema educativo. De otro modo, las reformas educativas no tendrían ningún sentido, aunque siempre habrá que revisar lo que hacemos con los "buenos alumnos".

Por lo general, las reformas educativas se hacen para ofertar más educación, o mejor educación. Obviamente, hay que tener el objetivo de una "educación de más calidad" como preocupación constante, haya o no reformas, tanto en la escuela pública como en la privada, simplemente porque el sistema educativo lo necesita. Pero fíjense en lo que supondría enzarzarse en la lucha de ligar calidad con privatización o con escuela pública, si este país es el segundo que tiene mayor porcentaje de enseñanza privada de toda la Unión Europea, exceptuando una parte de Bélgica y Holanda –países pequeños en proporción–, y sin embargo es de los de más baja calidad en el ranking de los rendimientos. El problema, entonces, no es que el binomio público-privado deteriore la calidad, porque en ese caso habría que culpabilizar de los bajos rendimientos a tan elevado porcentaje de privatización, ya que los demás países tienen más calidad y menos escuelas privadas. No es éste el debate. El debate es que la calidad es necesaria en todo el sistema educativo, y la igualdad es necesaria para todo aquel que queda desgajado del sistema educativo. Y la igualdad, en el caso de todas las políticas posteriores a la II Guerra Mundial, con gobiernos socialdemócratas, demócrata-cristianos o liberales, siempre ha consistido en políticas expansivas de acogida de más alumnos.

Aunque no hay que tener esperanza ciega en el sistema educativo, sí hay que saber que cumple unos objetivos y funciones importantes. El cumplimiento de estos requiere, sencillamente, medios, pero además requiere una política inteligente de aplicación de los mismos. Estoy de acuerdo en que hay que pedir un aumento del porcentaje del PIB destinado a la educación, pero también hay que explicar claramente para qué. Porque –y lo digo con toda la prudencia posible– correlacionar el sueldo de los profesores con el aumento de la calidad es más que discutible. El sueldo de los profesores debe aumentar por otras razones, pero no porque incida en la calidad. En el sistema español, en general, el índice que resulta de relacionar la renta per cápita con el salario de los profesores con 15 años de servicio es de los más altos de la UE y superior a la media de la OCDE (sobre todo en secundaria), y, en cambio, se trabaja menos horas lectivas que la media.

Sin embargo, aquí hay muchos otros aspectos que necesitan de muchos más medios, y que sería preciso abastecer. Un ejemplo: esta mañana en Valencia la radio daba noticia de una plaga de pulgas en un colegio público. Noticias como éstas ponen de manifiesto que hay deficiencias. Y ya sé que Catalunya es diferente pero, por ejemplo, tiene niveles de fracaso escolar bastante significativos, y muy importantes porque no se corresponden con el estatus económico que tiene Catalunya.

Algunas verdades en contra de la demagogia

Es necesario trabajar tomar el tema de la calidad como reto auténtico, y no caer en la demagogia de creer que se va a mejorar la calidad controlando más a los estudiantes que pasan curso, suspendiendo más y poniendo reválidas. ¿Qué significaría esto en términos de propuesta, de discusiones, de planteamientos?

Pues, en primer lugar, creo que hay que empezar a rebatir algunas cosas de principio –ya que los pormenores de la Ley de Calidad los doy por conocidos por todos–. Hay que discutir algunos conceptos que incluso la izquierda ha perdido o no tiene claros en este momento, y sobre todo los profesores, dado que un importante sector de los mismos está dando apoyo a la reforma actual. Para mí es una situación muy lamentable que esta reforma tenga el apoyo de buena parte del profesorado, con la ingenua creencia que les va a resolver los problemas que denuncian, cuando lo que va a hacer en realidad es solventar los problemas de algunos profesores incrementando los de otros. Porque los niños y los jóvenes a los que la Ley llama problemáticos van a estar, de una u otra forma, en ramas más o menos prestigiosas, en el sistema educativo, al cargo de algún tipo de cuidado.

Pero además hay una serie de cuestiones que deben plantearse, no desde un fundamentalismo teórico, ideológico ni práctico, pero sí con radicalidad, porque hay principios que no admiten término medio. Como era

la virtud en Aristóteles. En este sentido, hay cosas que deben decirse de forma muy clara, porque forman parte de la evidencia, del sentido común, y de las verdades demostradas, aunque se olviden y se quieran hacer olvidar. Voy a hacer algunas menciones acerca de tesis centrales y de principios y de realidades que funcionan.

La reforma se ha emprendido con la idea de que va a combatir el fracaso escolar. Y algunos se quedan tan tranquilos pensando que simplemente con su aprobación va a resolverse el fracaso escolar. Bien, analicemos qué es el fracaso escolar y veremos hasta qué punto esta Ley no puede atajarlo. Diré, en primer lugar, para manifestar mi optimismo en la profundidades de mi ser, que el fracaso escolar es inherente a los sistemas educativos universalizados desde su nacimiento, aquí y en el resto del mundo. La propia idea de universalidad de la educación con la que surgen y se mantienen los sistemas escolares modernos implica acoger a personas que no estuvieron en la historia para determinar el sentido y el contenido de las prácticas que el sistema educativo tenía establecidas. Es decir, la idea de que todos estén en el sistema educativo es una idea históricamente añadida a la concepción y a la forma en que funcionan las escuelas. Y en cuanto a cultura, comportamientos, formas de exigencia y parámetros canónicos de calidad, los centros escolares sólo prevén a las personas que de antemano pueden ir "bien". Éste es un principio de sociología de la educación y del currículum que está admitido como realidad histórica, lo cual no significa que no debamos tratar de hacer valer otros principios, en el sentido que hoy el concepto de cultura tradicional no sirve, pero difundir un conocimiento válido es algo cada vez más esencial nuestra sociedad.

El sistema educativo es una red peculiar de distribución del conocimiento, de un tipo de conocimiento, que funciona con una serie de reglas. Si se le deja funcionar según su propia inercia, el sistema educativo tiende a ser selectivo, porque tal y como está estructurado no queda otra alternativa que jerarquizar: hay cursos distintos que pasar, hay asignaturas enlazadas, hay grados, etapas... El sistema educativo está estructurado de una forma determinada históricamente (podría haber tenido otra forma, y puede todavía adquirir otra forma), y entonces tiende, inexorablemente, a producir el fracaso. Pero hay un tema importante por destacar: el fracaso escolar no es el fracaso educativo. Aunque parece una perogrullada, el fracaso escolar consiste simplemente en no aprobar. Pero el aprendizaje que hay detrás del aprobar o no aprobar, el contenido educativo, no es equivalente a la educación en todas sus dimensiones, finalidades y facetas. Desde el punto de vista ilustrado, social y de la cultura liberal, siempre hemos creído que el sistema educativo tiene otras misiones, que van mucho más allá del simple aprobado o suspenso. Y, en cualquier caso, el aprobar o no aprobar no agota las posibilidades de la educación. Ahora bien: el fracaso escolar, a pesar de no contener toda la educación en su ámbito semántico, sí que anula, cuando se produce, cualquier posibilidad de educación. Ésta es una terrible ley que explica la realidad. Es decir: si se aprueba, puede haber otras posibilidades ulteriores al examen; pero si se suspende, queda vetada toda posibilidad educativa, se excluye al estudiante del sistema.

También habría que dejar muy claro que los profesores del sistema educativo obligatorio no tienen como única función, por ejemplo, enseñar matemáticas o lengua, sino que tienen una función mucho más amplia, la de ser educadores de la juventud, mantenedores de la juventud, aunque ellos se consideren depreciados por esta idea. Es decir; educar no sólo es enseñar matemáticas, o latín, que parece que es la nueva orientación que va a resolver todos los problemas (como si el latín fuese la cultura alternativa que va a interesar a los adolescentes y cupiera la posibilidad de que despierte al esfuerzo educativo).

El aprobar o no no agotan las responsabilidades educativas del sistema, ni de los profesores, máxime cuando el sistema educativo es el único lugar donde los jóvenes acuden juntos, y cumplen funciones de socialización, de educación ciudadana y de otras muchas cosas que no se sustancian en el aprobar o no aprobar. Desde este punto de vista, el fracaso escolar es una construcción que hemos creado nosotros, porque implica un tipo de exigencia, un conocimiento normativo, una forma de evaluar y un contenido evaluado, y cualquiera sabe que todo esto queda bastante mediatizado por las decisiones que se toman, que no son, ni mucho menos, indiscutibles. Por tanto, cuando se dice que la reválida va a mejorar el fracaso, hay que preguntarse qué tipo de conocimiento van a exigir las reválidas, para saber qué tipo de fracaso van a mejorar.

No es ninguna aberración decir que el éxito escolar no es el éxito de la educación. Tal y como se calcula el rendimiento escolar, en la Sociedad del Conocimiento el sistema no es de calidad porque se apruebe, sino que es de calidad en medida que lo mostrado en los aprobados impliquen procesos educativos relevantes y

resultados sustanciales. En la medida que el aprobado implica un nivel de dominio de una cultura aceptable, implica también calidad. Pero todos sabemos que el sistema educativo español no es, en general, un paradigma de virtudes. No digo que sea un paradigma de vicios, pero es cierto que la enseñanza secundaria en España no es un territorio paradisíaco del que los jóvenes tengan que ser expulsados por pecar. Más bien parece, según indican los datos, que donde los métodos se endurecen hasta extremos, en algunos casos, de irracionalidad, es en la secundaria, y las estadísticas dicen que los jóvenes de secundaria españoles trabajan de media más que el resto de europeos. Háblese con los alumnos y se verá qué reproches tienen ellos que hacer, porque, de repente, parece que los agentes se hayan convertido en gente y al revés.

Por otra parte, hay que decir, sencillamente, que las cifras de fracaso escolar que se manejan como justificación de la alarma no tienen ningún fundamento. El fracaso escolar cifrado en un 25 ó 30% en la ESO es el que había en el momento de promulgarse la LOGSE, y era incluso mayor antes de aprobarla. El fracaso en el graduado escolar de la Educación primaria, veinte años después de aplicar la Ley General de Educación, era del 20 ó del 25%. El Gobierno del Partido Popular no ha esperado tantos años para permitir que la LOGSE diera mejores resultados. Cuando ésta se aprueba en 1990, un tercio de los estudiantes de Bachillerato han sido desalojados en primero y segundo de BUP. Desalojados, no suspendidos. Y con esas cifras se enfrenta la LOGSE. Y desde 1987 hasta el 2000, los índices de idoneidad, que son el porcentaje de estudiantes que siguen el curso que les corresponde por edad, según el esquema del sistema, vienen mejorando en los tramos de 8, 10, 12, 14 y 15 años. Es decir, que el porcentaje de los que superan el curso crece desde 1987. Estas cifras las pueden comprobar en el Informe "Datos y Cifras de la Educación en España", publicado por el Ministerio de Educación en el año 2001 (en el año 2002, de momento, sólo han publicado las grandes cifras del sistema). En resumen: las cotas de fracaso no son provocadas por la LOGSE.

La Ley de Calidad no va a suprimir ese fracaso, porque éste depende de otro tipo de condicionantes estructurales. Sin embargo, la Ley de Calidad puede maquillar las cifras desalojando a los "fracasados". La Ley, como saben, apuesta por una teoría del fracaso que, como ya he dicho, es perfectamente nula: la del incremento del esfuerzo, porque el esfuerzo sólo es válido para aquellos que están en situación de poder aprovecharlo, pero para los que se esfuerzan pero no tienen posibilidades, el esfuerzo no genera la calidad, sino más rechazo. Por poner un ejemplo: yo me puedo esforzar en enderezar la torre de Pisa, pero no lo consigo. Es cierto que hay gente que mejora al plantearse horizontes, pero también lo es que hay gente que fracasa porque no tiene horizontes. Y se sabe, por ejemplo, que los estudiantes con menor nivel de fracaso tienen más expectativas de futuro. Y las Comunidades Autónomas divergen cada vez más en cuanto a las expectativas de escolarización de futuro –Catalunya es una de las mejor situadas–. En otras palabras: para esforzarse hay que tener metas aceptables, válidas y consideradas interesantes para la persona que se va a esforzar, pero pensar que estamos en un territorio de vagos donde el forzar va a eliminar el fracaso es retrotraernos a la pedagogía ignaciana de los ejercicios espirituales, donde la renuncia a la vida representaba la victoria del mal sobre el bien.

El derecho a la educación y el fracaso escolar en una sociedad cada vez más culta

En resumen: el fracaso hay que discutirlo, y no aceptarlo como una categoría insalvable. Hay perspectivas para relativizar el valor del fracaso, al igual que hay datos para alarmarse. Lo cierto es que si apruebo se supone que he aprendido y me da derecho a seguir aprendiendo formando parte del sistema. Pero si suspendo, además de declararme como alguien que no tiene conocimientos, me aleja del sistema. Ésta es una forma muy peculiar de concebir el derecho a la educación, como trataré de argumentar seguidamente.

¿Qué ocurre? ¿Acaso los jóvenes españoles están menos dotados con relación a la media europea? Haciendo una pequeña broma, en los últimos años los españoles hemos logrado crecer incluso en estatura. En cuanto a las cualidades de tipo cultural, lo cierto es que también han mejorado las cosas. La sociedad española es hoy más culta que hace veinte años. A pesar de lo deleznable que puedan ser algunos libros de texto, los actuales no tienen nada que ver con los libros de texto de bachillerato de hace veinte, o incluso diez años. Como decía en un artículo en Cuadernos de Pedagogía Juan del Val, los mejores bachilleres de hoy están mucho mejor formados que los mejores bachilleres de hace veinte años. En realidad, el nivel educativo no ha bajado, sino que ha subido. Lo que sí ha aumentado, en cambio, es la presencia de fracasados en el sistema, pero es porque se ha expandido mucho más la escolarización. Y éste es un tema bien distinto, no pudiendo decirse que baja la calidad cuando aumenta la escolarización.

Por otro lado, hemos de recordar que se siguen desarrollando metodologías en las aulas que son muy discutibles. En Catalunya esto se sabe muy bien, gracias a la tradición de la renovación pedagógica, que pretende cambiar el sentido de la escuela sin rebajar la calidad, sino todo lo contrario.

Hay que discutir los ritmos de progreso y el sistema de graduación. En los años setenta, cuando yo estudiaba en la facultad de Madrid (donde trabajaban personas como Galino o Víctor García Hoz, quienes estuvieron implicados en la reforma de la Ley Villar Palasi), se divulgaron lenguajes, por ejemplo, como "grupos flexibles" u otros. Se publicaban libros con títulos como La escuela sin paredes, La Escuela sin grados, o Las agrupaciones flexibles, entre otros. Incluso una persona notoria como es el Sr. García Garrido que he visto cómo en TV se declaraba defensor de la Ley de Calidad y defiende con nitidez el establecimiento de grupos homogéneos, en aquellos otros tiempos manejaba las ideas que divulgó la Ley de 1970: educación personalizada, estrategias de aprendizaje flexibles, grupos heterogéneos (todo el mundo sabe, o debería saber, que no está científicamente demostrado que la homogeneidad de los grupos mejore la calidad global del sistema, mientras en cambio sí está demostrado que la heterogeneidad de los grupos incide positivamente en el de los "de la cola").

Igualmente, también hay que recordar que el fracaso escolar no viene aumentando desde la LOGSE, sino que, más bien al contrario, ha disminuido desde entonces. A pesar de los socialistas y a pesar, ahora, del Partido Popular, porque depende de condiciones que no son estrictamente de política educativa.

Y también hay que añadir algo muy elemental: si la buena educación, la educación de calidad, tiene que ver con los profesores, también puede ser cierto que la mala educación, la de menor calidad, puede que guarde relación con los profesores. Es una mala noticia esta Ley, que está jugando con el apoyo y el descontento del profesorado, creyendo que le favorece. La verdad es que el profesorado tiene mucho que ver en la calidad. Y en este país, desde hace treinta años no se ha modificado la formación del profesorado. Han pasado tres décadas de Sociedad del Conocimiento, de progreso económico, de desarrollo político, pero la formación inicial del profesorado no se ha mejorado, y la formación complementaria, o la política de perfeccionamiento, está en fase regresiva. Es necesaria más actualización, más facilidades para los profesores, pero también dejando claro que el profesorado está al servicio del sistema educativo, y no al revés: el sistema educativo no debe estar al servicio del profesorado. Esto, sin duda, lo saben muy bien los profesores de la escuela privada, pero los de la enseñanza pública parecen querer mantener su propia enseñanza privadamente.

Y también hay que decir otra cosa muy elemental, que mencionan todos los informes, provengan de la instancia que sea, incluyendo los informes del Ministerio de Educación conservador. Aunque desde que el Partido Popular ha llegado al Gobierno han desaparecido de la estadística ministerial aquellos informes que correlacionaban las clases sociales con el rendimiento, en uno de los últimos informes publicado por el propio Ministerio aún se dice que la mayor diferencia de rendimiento en primaria y al principio de secundaria está relacionada con el capital cultural educativo de los padres y con su situación laboral. Cualquiera sabe que el fracaso escolar no es un fracaso anónimo, en abstracto, sino que son los suspensos, el fracaso, de un tipo de gente. A veces se reparte al azar entre las distintas clases sociales, pero por lo general sabemos quién es el que fracasa, tiene nombre y apellidos y etiqueta social. Por lo tanto, no se pueden manejar las cifras de fracaso escolar sin saber lo que se oculta debajo.

Mejorar la educación no pasa por la Ley de Calidad

Hay que pensar las cosas desde la lógica que las produce. Por ello, para mejorar el fracaso escolar hay que mejorar la cualidad de la educación. Y para mejorar la cualidad de la educación no sirve ninguna de las medidas que propone la Ley. Existe un informe de la OCDE, que no se puede considerar un organismo precisamente de izquierdas, que dice que la mejora del aprendizaje y de los resultados escolares requiere la mejora de los procesos educativos. Ahí está la clave. Y la mejora de los procesos educativos incluye mejores métodos de enseñanza, mejores contenidos, mejores condiciones y, desde luego, la paz en los colegios. Pero la mejora de la calidad no surge en ningún caso de restringir, controlar, evaluar, jerarquizar, sino de darle impulso y cualidad al sistema educativo.

¿La reválida va a sumarle cualidad al Bachillerato? Pues veamos algunos datos: hoy en día, entran en la universidad el 95% de los estudiantes que se presentan a selectividad. Pero en mi universidad este año han sobrado plazas, y en las universidades catalanas sospecho que está empezando a pasar lo mismo. Por tanto,

hay una disminución de la demanda y hay plazas escolares vacantes. ¿Qué sentido tiene entonces la reválida? Pues restringir el número de bachilleres que tiene este país, que actualmente ya es inferior a la media europea. El nivel de cultura de la población no necesita que le quiten oportunidades de formación, sino que se las mejoren. Se argumenta que la reválida es una prueba que tienen todos los países, pero también otros países europeos tienen otras muchas cosas que nosotros no tenemos. A la hora de compararnos, podríamos hacerlo también con estos otros parámetros. Pero, aun así, la existencia de la reválida en otros países no significa que debamos implantarla, porque no homologa a nadie, ya que es una prueba terminal, y cuando se aplica una prueba terminal para lo único que sirve es para certificar la deshomologación.

En cambio, nunca he visto a ningún inspector analizar por qué los centros privados de Bachillerato de este país producen un 17% más de éxito que los centros públicos. Ése es un buen ejemplo de deshomologación. En el mismo sentido, la reválida tampoco homologa a nadie, puesto que lo único que hace es certificar post-facto la desigualdad que hay entre colegios, entre centros, entre clases sociales. Y lo único que puede generar es que algunos centros privados, en lugar de presumir en sus eslóganes de "un 100% de aprobados en la selectividad", ahora dirán "un 100% de aprobados en la reválida". Va a haber bastante gente con las asignaturas aprobadas pero la reválida suspendida, y yo simplemente les recomendaría que lean dos páginas del libro blanco del Ministerio tecnócrata de Villar Palasí, publicado en 1969, sobre la reválida. Es increíble que esas cosas se dijieran hace 30 años y ahora no sea así.

Un derecho para siempre, como la salud

Hay, por último, otro ángulo del problema, que voy a mencionar brevemente. Y éste sí que plantea un reto de tipo teórico, político, pedagógico y social. La obligatoriedad no expresa una obligación regida por las normas de los colegios, sino el derecho de los sujetos a recibir educación. Y la educación se declara obligatoria, y se reconoce como un derecho del niño, y forma parte de los derechos sociales esenciales, como la salud, para que sea satisfecho el derecho, no para encerrar al estudiante obligatoriamente. La educación obligatoria tiene una raíz histórica coercitiva, con miras a los padres, para que llevaran a los niños a la escuela. Después se ha arropado de otras legitimidades.

Por definición, por tanto, todas las personas tienen derecho a recibir educación, sea cual sea su punto de partida e independientemente de sus cualidades personales, sociales, ideológicas o religiosas, tal y como dice la Constitución. Y dentro de sus cualidades, las personas tienen derecho a recibir educación sea cual sea el nivel de conocimientos que tengan. Esto implica un reto para el sistema educativo, de forma que éste debe transformarse para hacer realidad este derecho. Como he escrito en alguna parte, para mí el derecho a la educación tiene una cualidad que no comparte ningún otro derecho social, creando una situación curiosa. Es el único derecho que solamente se puede satisfacer en unas edades de la vida, y no en otras. Es decir: el que a los catorce años no siga el ritmo como manda el reglamento de los centros, queda excluido del derecho.

En cierto modo, es como si la sanidad pública sirviera sólo para cierto tipo de enfermedades o sólo durante una etapa de la vida. En cambio, la sanidad pública preconiza que la salud es un derecho universal, y que atiende a todos sea cual sea su estado de salud. Esta metáfora provoca algún tipo de interrogante. Cuando uno llega a un hospital tiene derecho, como ciudadano, a ser tratado con todos los recursos técnicos al alcance del equipo médico para solventarle su problema. Y el que llega con un dolor de corazón es trasladado a una unidad mucho más costosa de mantener que el que entra con un tobillo torcido, al que vendan y se va a casa. Nadie se escandaliza porque el presupuesto público gaste más en los más enfermos y menos en los más sanos, porque el derecho a la salud implica atender a todos los ciudadanos según sea su grado de necesidad.

Sería curioso ver la transposición de este principio a la educación. Cuando un enfermo educativo entra en el sistema escolar, si está necesitado de ir a la Unidad de Cuidados Intensivos, en lugar de abrirle esta unidad le abren la puerta, para que salga. En cambio, si no está tan grave, o muy poco enfermo, se le admite y se le cuida, como si el objetivo del hospital fuera tratar al enfermo común en lugar de atender prioritariamente al enfermo más grave. ¿Qué es lo que ocurre en la sanidad pública? Que prima el principio de solidaridad: a cada cual se le trata según sus necesidades.

¿Qué es lo que ocurre en la enseñanza? La educación obligatoria debe entender de una vez para siempre, sea cual sea el nivel educativo al que se aluda, que se va a encontrar con una diversidad cuantitativa y con una desigualdad cualitativa que tiene que abordar, atajar y resolver, y no clasificar y excluir. Y me parece que es una barbaridad que al estudiante se le obligue a ejercer su derecho a la educación sólo si se acomoda a las normas establecidas por los distintos programas, en lugar de pensar la escolaridad a la medida del alumno, como decía la máxima de la pedagogía progresista de principios de siglo –aún sin caer en la candoridad de pensar que el alumno es bueno sólo por dejarle que lo sea, sino que hay que darle las oportunidades de que pueda serlo–.

Lo malo es que hemos hecho equivalentes el derecho a la educación y el derecho a la escolaridad, y esto es algo que habrá que revisar en un futuro inmediato, o no muy lejano. Porque el derecho a la educación habrá que interpretarlo para toda la vida, y no solamente para la etapa escolar. Y, desde luego, el sistema escolar, encerrándose en sus usos, aferrándose a sus viejos principios y a sus viejos mecanismos, cumplirá la función de seleccionar a una elite erudita, pero no cumplirá la función de garantizar el derecho universal a la educación, que afecta a todos, incluidos los que fracasan, y que precisamente es obligatorio para garantizar que se atiende a los que no habrían sido atendidos, a los más enfermos, a los de la UVI. Porque a las clases medias y altas no hace falta que se les recuerde que la educación es obligatoria. Es obligatoria para el Estado, para que la financie, y lo es porque hay que verla como un servicio. Y los profesores tendrán que aprender algo difícil de lograr, y costoso, porque implica cambiar valores, actitudes, mecanismos de comportamiento, y es que se tienen que adaptar a eso o el sistema educativo tendrá, cada vez más, los días contados.

Una ley de ganadores y perdedores

En resumen: la Ley de Calidad de la educación es una Ley con la que pierden los que menos tienen, y ganan los que más tienen; donde predomina el autoritarismo rancio frente a la pedagogía progresista; una Ley cuya financiación es absolutamente inmoral, porque dedica más recursos a la escuela privada que a mejorar la pública. En este sentido, es muy sospechoso que la atención se concentre en el 0-3 y disminuyan los esfuerzos en el 15-16 (aunque electoralmente es mucho más rentable).

En fin, es una Ley donde ganan los geólogos, los latinistas y los filósofos, que van a cambiar el sentido de la cultura para hacerla más interesante, para que los díscolos no se vayan del sistema educativo; es una Ley donde ganan más los que creen en la fuerza del examen que en la devoción para ir a la iglesia a recibir religión; es una Ley que va a venir muy bien a los propietarios de locales bajos, en barriadas desnutridas, para abrir academias cada día más provechosas; es una Ley donde los profesores cada vez van a tener más trabajo en las clases particulares; es una Ley que va a resolver los problemas de los profesores acuciados por el constructivismo, por el proyecto curricular, y esas cosas, porque ahora la pedagogía va a ser muy sencilla: programaciones didácticas y palo y tentetieso, que es lo que realmente sirve; es una Ley que va a engañar a las gentes ingenuas, pues van a morir sin dolor en la enseñanza pública pensando que se liquida a los gamberros, a los que no quieren ir a clase, etc.

Es una Ley con la que ganan no precisamente las fuerzas que han mantenido el sistema educativo público en los países democráticos y desarrollados, tanto en las políticas de centro-derecha como en las de centro-izquierda, o izquierda, cuando las ha habido.

Es una Ley que, por primera vez, en lugar de querer avanzar quiere restringir; que en lugar de plantear principios positivos de progreso, plantea temores, alarmas, problemas. Y con eso no creo que se vaya hacia ninguna parte.

En fin, a todos ellos, que la disfruten, porque les toca gobernar. Esperemos que por poco tiempo.

TORN OBERT DE PARAULES

1. Buenos días. Soy miembro de la FAPAES, la Federación de Asociaciones de Padres de Alumnos de Secundaria de Catalunya. Quisiera insistir en que la Ley incluye un aspecto que nos afecta a todos, y es el tema de los padres. En Catalunya, desde hace dos años en los Consejos Escolares participa un padre o madre, que representa a las APA, pero en el resto de zonas de España esto no es así. Pero, si a partir de ahora no va estar ni ese representante de los padres, y si los Consejos no serán decisorios como hasta ahora eran, ¿cómo se ven estos órganos desde la óptica general del Estado?

2. Bon dia. Sóc un tècnic d'Educació del barri d'Horta-Guinardó i, més que una pregunta, el que volia fer és una reflexió. A mi em fa l'efecte que en el tema del fracàs escolar, la gran diferència que hi ha és que amb la Llei que ara s'imposa s'accepta d'entrada que ha d'existir un fracàs escolar, i el que interessa és que aquests hipotètics fracassats, quan més aviat surtin del sistema, millor. La LOGSE, en canvi, es planteja què fer amb els eventuais fracassats abans que realment fracassin i els perdem per sempre. Aquesta és la gran diferència que jo veig, en aquest tema concret, entre les dues lleis, per no parlar del valor o la presència simbòlica dels Consells Escolars en el sistema educatiu.

3. Hola, jo sóc inspector. Només dir-li a en José Gimeno Sacristán que m'ha agradat sentir a algú que digui coses com que el nivell puja, perquè aquesta també és la meva percepció. La meva constatació és que és així. Però tanta gent diu el contrari que ja m'agrada que algú ho reiteri, perquè crec que és una evidència palpable.

José Gimeno Sacristán, catedràtic de Didàctica i Organització Escolar de la Universitat de València

1. En cuanto a los padres, yo ya he dicho que iba a tocar principalmente dos tópicos, pero seguramente a usted le interesa este tema muy fundamentalmente. Bueno, en el sistema de la LOCE –Ley de Calidad de la Educación– o de la LOCA –Ley de Calidad–, como le llaman algunos (porque LOCE se puede confundir con LOECE. Y creo que es mejor llamarle LOCA; ya que han acertado en el término de calidad, como mínimo que sufran con las siglas) hay una apuesta por el gerencialismo verticalista de gestión, y no por el sistema democrático. Lo que el Gobierno actual no se ha atrevido a hacer todavía es eliminar los Consejos Escolares, pero si se le da otra oportunidad los eliminará también. El Partido Popular entiende que el sistema debe estar gobernado al servicio de unas minorías, y eso se rige por unos criterios administrativistas de eficacia, y no por un sistema de discusión, de diálogo democrático y de participación. En este sistema no pintan nada los profesores, ni los alumnos, ni nadie. En la elección de directores, por ejemplo, la Ley dice que la comunidad educativa tendrá como mínimo un 30% del poder de decisión, pero no dice cuál es el máximo que va a tener la Administración. Y parece que la Administración tendrá un 50% o más del poder de decisión del sistema. De este modo, la participación no se anula legalmente, pero va a quedar más devaluada de lo que ya está. Porque ahora está devaluada por la falta de compromiso y de implicación de los padres –el tanto por ciento que vota en los Consejos es muy bajo–, pero todavía lo estará más.

Hay, sí, una apuesta por los padres, pero en la elección de centro, no en la participación. Son dos modelos distintos de entender la participación. El primer modelo es un modelo puro de mercado, donde, por ejemplo, yo voy al mercado de flores, y elijo y compro. De dónde vienen las flores a mí me da igual, porque yo ya he comprado. Y el otro sistema es el sistema de democracia republicano, o ateniense, o como se le quiera llamar, donde democracia es conjuntar puntos de vista y hacer comunidad educativa. Y el fracaso escolar hay que combatirlo creando comunidad educativa, y ésa es otra de las razones por las cuales no creo que la Ley aumente el éxito académico.

Además hay otro problema: quien más necesitaría participar en la comunidad educativa para combatir el fracaso escolar es el que tiene menos posibilidades de hacerlo, porque no tiene ni idea y le da vergüenza. Y es, en cambio, el que necesitaría mayor asistencia. Teniendo esto en cuenta, mi opinión es que a la comunidad educativa habría que rescatarla en tanto que valor cívico, de gestión democrática, de control, de participación, pero eso no va a resolver los problemas reales, estructurales, del sistema, porque los padres del niño con fracaso escolar son los que menos van a ir a las APA a hablar con el tutor, o a participar de las asambleas. No obstante, hay que fomentar la comunidad educativa como modelo político y cívico, y transferir a la sociedad la responsabilidad de la educación, que es, por otro lado, lo que están pidiendo los profesores. De hecho, se da una curiosa paradoja histórica. Históricamente, la escuela resta responsabilidad y poderes de los padres, y ahora llama a la familia para que la socorran.

Y estoy totalmente de acuerdo con usted: hay una disminución de la democracia, pero como en todos los ámbitos de la vida pública: el judicial, la política educativa general, etc. Están pasando cosas increíbles, muy gordas. Es el Defensor del Pueblo, el Sr. Fernández Miranda, que no es precisamente sospechoso de ser de izquierdas, quien le dice al Gobierno que están aumentando las desigualdades educativas en el país. Es decir: están sucediendo cosas que asustan, pero lo que ocurre es que la gente les sigue votando. Este país tiene lo que se merece, aunque algunos no se merezcan lo que tienen –yo entre ellos. Si la gente vota a quienes les están ahogando, a la larga eso es perjudicial para la izquierda, pero también para la derecha, porque la integración social interesa mucho más al capital que al mundo del parado, y el orden social es sobre todo importante para la producción económica–.

2. Respecto a la segunda intervención, sobre la aceptación del fracaso por la Ley, la alternativa es multiplicar los itinerarios, pero no como vías inexorables de las que no se puede salir. Los itinerarios son inevitables y convenientes, porque la educación obligatoria es dar educación a todos, en el sentido de incluir a todos, pero no darles a todos exactamente lo mismo, ni en cantidad ni en cualidad. Por eso hay que diversificar, pero eso necesita de dinero. Y el currículum homogéneo, a pesar de ser más autoritario, es más barato.

¿Qué es lo que habría que hacer entonces? Pues yo rompería la escuela y ofrecería múltiples itinerarios. No sé si ha progresado en este sentido, pero Tony Blair ha presentado un proyecto de ley donde una de las premisas es recoger todos los recursos formativos, educativos, culturales, de trabajo y de actividad de una zona y convertirlos en recursos de los sistemas escolares, rompiendo las estructuras educativas clásicas. Para poner un ejemplo muy elemental: los jóvenes que estudian violín en el conservatorio están adquiriendo una formación musical que no se les compensa en la escuela. En la Sociedad del Conocimiento habrá que aplicar inevitablemente lo que se ha empezado a hacer tímidamente, y con peligro de desestructuración grave, en la Ley de la Formación Profesional, que dice que “la competencia adquirida en el mundo del trabajo será considerada como parte formativa plenamente homologada”. De hecho, algunas empresas de medios de comunicación ya están diseñando varios cientos de programas de formación, con una gran cantidad de módulos de formación que se van a ofertar fuera de los sistemas escolares. En este sentido, yo opino que el día que a la escuela le quiten el monopolio de la certificación del saber, aquel día la gente no necesitará ir a la escuela, porque habrá múltiples lugares donde adquirir competencias prácticas. Éste es un futuro que no está mucho más allá en el tiempo, sino que ya se está viviendo aquí y ahora.

Frente a esto, lo que debe hacer el sistema educativo es romper la correlación profesor-grado-curso-materia-conocimiento y romper las plantillas establecidas. La Ley dice que para los programas de iniciación, habrá que recurrir a profesionales, a personas con sabiduría práctica. Es decir: para hacer un curso de cerámica o de carpintería, no hay que tener en plantilla a un profesor carpintero. Esto es algo que los sindicatos tendrán que aceptar, si no lo hacen ya. Otro ejemplo: es una pérdida de recursos que exista la posibilidad de tener en todos los colegios públicos un profesor nativo de inglés, y que en la mayoría de los casos sólo tengan profesor de inglés nativo los que tienen dinero para ir a pasar un verano fuera. El sistema público podría tener pro-

fesores nativos de una forma relativamente fácil: el voluntariado, los grupos de acción de distinto tipo... Hay que implicar a la gente en actividades donde se le compute curricularmente lo que pueda hacer y aprender fuera de la escuela. Y habría que romper el sistema educativo por ahí.

Y, desde luego, sin querer trivializar, los centros de enseñanza secundaria tendrían que ser algo más divertidos, tomando como actividad cultural no sólo la clase de gramática o de geografía. Porque la cultura es algo mucho más amplio que las materias escolares. Y si esa otra concepción de la cultura reinase en los centros, abriéndolos, todo iría mejor. Otro ejemplo, que le contaba el otro día a un miembro de los MRP: cada vez se hacen menos salidas extraescolares, y cada vez más son las empresas escolares quienes lo están haciendo. Igual que en el caso de los comedores escolares, de los que se encargan empresas privadas, casi siempre en un régimen de auténtico monopolio (en Valencia tres empresas privadas se reparten todos los comedores escolares). El principio de que había que romper la escuela, de que había que salir a las fábricas, a los parques, a los jardines, a la ciudad, a los museos, al río, a la playa... eso, al menos en el territorio que yo más conozco –es posible que Catalunya sea algo distinta por la tradición más fuerte y más arraigada de la renovación educativa– se está perdiendo. Los profesores dicen que no salen, que es muy complicado sacar a tanta gente fuera del centro... Desde que hace algunos años hubo aquel problema con los accidentes, ya no hay actividades escolares.

Hay que romper el viejo academicismo, lo que no significa romper con la calidad. Uno puede visitar el museo de la ciencia y enterarse mucho mejor que en clase de cosas que atañen a ésta. Otro ejemplo muy sencillo: en los centros suele haber muy pocas bibliotecas, pero cuando hay una resulta que es como un lugar sagrado, como los templos egipcios, donde no entra nadie más que el sumo sacerdote, en horas no lectivas, y donde los niños y los jóvenes no pueden acudir. La biblioteca, en buena medida, forma parte de la arquitectura del centro, pero no de su funcionamiento. Si consiguiéramos hacer de la biblioteca el lugar central de consulta en la Sociedad de la Información, tendríamos un clima bastante distinto en los centros. Y si Célestin Freinet tuviera, hoy en día, la posibilidad de usar Internet, la impresora láser, las bases de datos y la reproducción de imágenes, haría cosas mucho más interesantes que las que hacen hoy la mayoría de los profesores. Pero estoy de acuerdo en que el nivel sube, a pesar de la política educativa, y de las leyes... porque la gente cada vez más sabe más de música, de literatura, de arte.

Y, para acabar, les voy a contar una anécdota. El otro día estaba con un niño pequeño, y me preguntó: “¿Y tú, tan mayor, estás estudiando?”. Y le dije que sí, que era profesor, y él me respondió, “Vaya, leyendo a tu edad”. Le pregunté si no le gustaba leer, y me dijo que no, que a él la lectura no le gustaba. Entonces le pregunté “¿No has leído Harry Potter?”, a lo que me contestó “Sí, me encanta Harry Potter, me lo compro todos los días, pero leer no”. Ésta es una buena anécdota para saber por dónde hay que cambiar.

TAULA RODONA

Modera: Carme Turró, secretària del Consell Escolar Municipal

Reiniciem la jornada amb una taula rodona que du el títol de "Llei de Qualitat i Societat". Ens sembla que una llei que afecta el sistema educatiu és una llei que no afecta només les persones que en aquell moment participen o estan al voltant d'aquest sistema, sinó que afecta tota la societat. Per això hem volgut organitzar aquesta taula partint de dues visions: la visió que ens donarà la comunitat educativa, d'una banda, i la visió que ens donaran des de la societat, aquí representada per diversos agents socials del món de l'empresariat i el món del treball.

Suposo que trobareu a faltar algú, i ens sap greu dir-ho, però em sembla que alhora és de lògica poder-ho justificar. Havíem convidat el Secretariat d'Escoles Cristianes, perquè pensàvem que l'escola concertada també havia de ser representada en aquesta taula, però ells han considerat que la seva assistència no era necessària. Per tant, tenim aquest buit, i ens dol, perquè en la mesura que el Consell Escolar Municipal és un òrgan de la comunitat educativa amb la representació de tots els seus membres i, per tant, de tots els sectors, tant de titularitat pública com de titularitat privada, ens semblava que l'escola privada concertada també havia de ser-hi present avui aquí. Agraïxo per tant la seva presència a tots els membres del públic que puguin representar aquest sector i espero que després tinguin l'oportunitat de fer sentir la seva veu.

La taula rodona s'iniciarà amb la intervenció dels representants de la comunitat educativa. En primer lloc, Alicia Fernández, que és secretària general de l'Associació de Joves Estudiants de Catalunya, AJEC. A continuació parlarà en Raimon Guilera, president de la Federació d'Associacions de Pares i Mares de Catalunya, FAPAC, i, finalment, representant un sector del professorat, en Joan Coma, president de la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica de Catalunya. Endavant, Alicia.

Alicia Fernández Mari, secretària general de l'AJEC

Moltes gràcies. D'entrada, volíem donar les gràcies, molt sincerament, a la invitació del Consell Escolar Municipal. Moltes gràcies per deixar que els estudiants també hi diguem la nostra.

Penseu que sovint es parla de comunitat educativa, i tothom sap que dins d'aquesta comunitat també hi som els estudiants. Però moltes vegades se'ns deixa de banda. I ja no parlo del Ministeri, que ens ha deixat absolutament de banda en tota la negociació d'aquest projecte de Llei, com sé que ha deixat, en general, a tota la comunitat educativa, però sí que sovint s'oblida que també nosaltres hem de fer avançar tot el sistema educatiu. Evidentment, no en l'aplicació de les lleis, perquè això és més aviat feina del professorat i de les Administracions, però sí és cert que quan s'introdueix una Llei, o s'introdueixen canvis en el sistema, i al final s'ha de fer una avaluació, els qui sortim més perjudicats –o més beneficiats– som els estudiants.

Últimament hem sentit molt un discurs que diu que amb la LOGSE els estudiants potser no sortien prou ben preparats dels instituts. Aquest és el discurs que ha estat arribant als sectors de la societat que no tenien una relació directa amb estudiants, ni amb professors, i penseu que és un discurs que també arriba als estudiants, que, dia rere dia, anem sentint que no estem prou ben preparats, que les coses ja no són com abans, que no hi ha el nivell que hi hauria d'haver. I és un discurs que va calant, i que els estudiants acaben creient, i que va creant la sensació que el sistema no és de qualitat. Nosaltres, des de l'AJEC, no hi estem gens d'acord, però sí sabem que és un missatge que arriba. L'estudiant no està aïllat del món, i a força de dir-li que no està ben preparat al final s'ho creu. Per tant, és molt important que els estudiants també formem part de tots aquests processos de valoració de noves propostes, i que en formem part de manera activa. Per això reitero el nostre agraïment al Consell Escolar Municipal.

Pel que fa a la Llei de Qualitat, jo no us vull parlar dels seus temes més concrets, ni dels itineraris, ni de la revàlida, ni de l'assignatura de la religió, perquè em sembla que ja se n'ha anat parlant molt durant tot aquest procés i que tots tenim molt clara la nostra opinió. Així, més enllà de l'articulat concret de la Llei, a mi m'agradaria parlar de què és el que pretén i quina és la lectura que se'n desprèn. I no només en el cas del document que ara tenim sobre la taula, sinó en tots els que han anat sortint, perquè tot i que en el procés s'han anat suavitzant les formes, a nosaltres ens sembla que el fons és el mateix. Per a nosaltres, el projecte final és bastant fidel al primer que es va presentar, el Documento de Bases.

I, en contraposició a aquesta Llei, a mi també m'agradaria parlar de què entenem nosaltres per un sistema de qualitat. Sé que aquest tema és extremadament complicat, però en tot cas jo entenc que aquesta Llei no té res de qualitat més que el seu títol. I, diguin el que diguin des del Ministeri, us garanteixo que hem llegit la Llei i que, per tant, parlem amb coneixement de causa. Quin és el sistema que busca aquesta Llei, en grans termes? Un sistema directament segregador, on només tiri endavant aquell que més en sàpiga, podríem dir, o aquell que pugui. Tots sabem que amb un xec en blanc tothom pot arribar molt lluny. Però, en tot cas, jo penso que un sistema de qualitat de veritat és aquell que permetrà als nois i noies descobrir les seves potencialitats i aprofitar-les. Entenem que ha de ser un sistema totalment integrador.

Recordeu també que aquesta Llei vol abordar el problema del fracàs escolar, però el vol abordar directament des de la secundària, amb una prova final en què tots aquells que no tinguin el nivell no puguin continuar estudiant. Tots sabeu, també, que el fracàs escolar no neix d'un dia per l'altre. Un estudiant no es desperta un dia a tercer d'ESO i decideix que deixarà d'estudiar i que, per tant, serà un fracassat escolar. Tots sabeu que això no és així, que els problemes neixen molt sovint en la Primària i, a més, que responen a una sèrie de característiques concretes. Per tant, pensem que la solució no passa per agafar els nois i noies de catorze anys i separar-los. És en aquesta línia que entenem que va la Llei: nosaltres sí creiem que solucionarà el fracàs escolar pel que fa a les estadístiques, però no en la realitat, i això és el que ens ha de preocupar. A mi no em preocupa que les estadístiques recullin més o menys fracàs escolar si això no transmet realment el que està passant als centres educatius. I és aquí que aquesta Llei no soluciona res.

Una Llei i un sistema segregador

A quin sistema tornem amb aquesta Llei? Bé, suposo que els que esteu aquí no vau fer ni l'ESO ni el Batxillerat. Jo vaig fer el BUP i el COU, i llegint la Llei he vist coses que m'eren molt familiars. Tornem al sistema que teníem abans; jo recordo que abans, quan arribaves a vuitè d'EGB, si havies anat bé a l'escola passaves directament a BUP, i ningú et preguntava, per entendre'ns, què volies ser de gran. Havies de fer BUP i després, seguidament, anar a la Universitat. I si en canvi fins a vuitè d'EGB no havies anat tan bé, te n'anaves directament a fer Formació Professional, i tampoc ningú et demanava què volies ser de gran. Això comportava un sistema de Formació Professional que, com era on assistien els qui es consideraven "tontos" –encara que no penso que ho fossin–, només podia anar de mal en pitjor, perquè no tenia cap mena d'interès, ni cap persona hi volia assistir.

Evidentment, des del moment en què els cicles formatius es poden equiparar al Batxillerat, estem donant moltes més oportunitats a tothom, i estem equiparant a tothom, no en els mínims, sinó en els màxims. Una Formació Professional en condicions ens comportarà uns bons professionals.

Amb el sistema que proposa la Llei tornem, per tant, al que teníem abans: els qui tinguin bones notes, els qui se'n surtin millor, que vagin directament al Batxillerat i després a la universitat, i els qui no, que vagin als cicles formatius. Per tant, de nou, implícitament, estem rebaixant la qualitat, o el prestigi, de la Formació Professional. I aquest és un dels grans errors de la Llei. Tornarem a tenir uns estudis de primera i uns de segona. En aquest sentit, la filosofia de fons de la Llei és "el qui val, val, i el qui no, que se'n vagi a treballar". En tot cas, l'aposta és per donar poca titulació, per tenir una mà d'obra barata, que és el que busca, a curt termini, l'empresari: gent disposada a treballar per una misèria de sou.

Però hi ha altres aspectes menys acadèmics d'aquesta Llei que són igualment molt importants. I és el que transmetem des de les mateixes escoles. Estic parlant dels Consells Escolars que, com sabeu, amb la nova Llei passen a ser consultius. I penso que, més enllà de tot el que fa a l'aspecte formal, a les competències que la Llei treu als centres d'estudis, hi ha una qüestió més de fons, que és quins valors estarem transmetent des de les escoles. Si estem parlant d'educar en valors, d'una educació democràtica, integral, que no només es limiti a les matemàtiques o a coses que a la llarga sempre podrem trobar als llibres, no podem pretendre que els alumnes creguin en la democràcia si no els estem deixant exercir-la en el dia a dia. Com els expliquem que existeixen uns Consells Escolars en què els estudiants hi tenim representació, encara que sigui poca, i que és molt important que prenguem part en la vida dels centres educatius, que puguem dir-hi la nostra, si de cop els Consells Escolars passen a ser òrgans consultius, i si deixem en mans de la bona voluntat del director o la directora que els alumnes siguin escoltats? Quins valors democràtics de fons estem transmetent? Podem dir moltes coses, o intentar explicar moltes coses, però al final la democràcia es demostra en els fets. I, amb aquests fets, què és el que estem ensenyant?

Estem destruint la participació de la base: no cal que participis, no cal que pensis, no cal que actuis, perquè les coses ja estaran decidides des de fora. I això em sembla molt greu. De fet, crec que és un dels aspectes més greus de la Llei, perquè els estudiants voldriem seguir participant, i si ja des de ben petits se'ns ensenya que això no té cap mena de sentit, ho anirem deixant de banda. La democràcia l'hem d'exercir en el dia a dia, i en tot allò que sigui possible. Si ens ho creiem de veritat, no hem de tenir cap mena de por: hem de tenir uns Consells Escolars que siguin veritables òrgans de govern, on tothom hi pugui dir la seva, i hem d'ensenyar amb els actes, i no tant amb les paraules.

Igualment, penso que aquest és un model que pretén allunyar els estudiants de la realitat. D'una banda, se'ns està dient que participar no té sentit. D'altra banda, hi ha un discurs previ, que va calant, que diu que els estudiants no tenen el nivell, que els estudiants que han fet o estan fent l'ESO no tenen prou criteri ni capacitat. I agafarem els nois i noies i els hi direm que els qui en sàpiguen, o puguin, es posin en una banda, i la resta, que es quedin en una altra banda. Però el cert és que tothom sap que hi ha gent que se li donen millor unes coses que unes altres. I que el que cal és que entre tots ens ajudem. Jo he anat a classe, i he tingut companys i companyes que anaven millor que jo en algunes assignatures –en d'altres potser era a l'inrevés– i al final tot era qüestió d'ajudar-se. És a dir, a tu t'expliquen llengua, per exemple, i tu ajudes en matemàtiques. En tot cas, això és el que trobaràs, en el futur, al carrer, on a cadascú se li donen millor unes coses que d'altres. Per tant, per què ens hem d'aïllar en una bombolla, separant els "bons" dels "dolents"?

Bé, jo acabo aquí la meva intervenció. Només volia fer especial incidència en allò que transmet la Llei de fons, aquest model que ens aïlla absolutament de la realitat i que només ens vol donar un títol com més devaluat millor per posar-nos a treballar, una mica, de qualsevol manera. Gràcies.

Raimon Guilera, president de la Federació d'Associacions de Pares i Mares d'Alumnes de Catalunya, FAPAC.

Bon dia a tots. En primer lloc, volia felicitar el Consell Escolar Municipal de Barcelona per la iniciativa d'organitzar aquesta jornada, i per haver-nos convidat. Ja sabeu que a nosaltres, la Federació d'Associacions de Pares i Mares d'Alumnes de Catalunya –que engloba federacions d'escola bressol, d'escola primària i també d'instituts–, ens costa molt aquesta Llei de Qualitat de l'Educació, perquè ens vam identificar molt, fins al punt de compartir del tot els objectius de la LOGSE. I és cert que en els darrers cinc o sis anys veníem queixant-nos, manifestant les nostres crítiques a les deficiències de la seva implantació, de la mateixa manera que ja abans que s'implantés havíem lluitat i treballat, i havíem impulsat aquell conveni, aquell acord social perquè aquesta implantació es fes de la millor manera.

Ara se'ns presenta aquesta Llei, amb la qual estem en desacord, perquè pensem que és una contrareforma del sistema educatiu. En comptes d'adoptar les mesures correctores per ajustar el sistema educatiu als canvis que s'han produït aquests darrers anys, i en lloc d'intentar pal·liar les deficiències que hi havia, que n'hi havia força, aquesta proposta de capgirar del tot el sistema és una agressió contra la comunitat educativa.

Nosaltres hem estat tots aquests anys denunciant una sèrie de mancances del sistema educatiu. Ara n'enumeraré unes quantes, però no hi entraré en detall per evitar que ens repetim. Diria que nosaltres hem anat demanant i reclamant un aprofundiment del dret a una educació obligatòria i gratuïta per a tothom. Hem defensat que es posés un espai educatiu de qualitat en cada barri, que atengués i desenvolupés les potencialitats de nois i noies, més que fixar-nos en un sol aspecte, que és el que aquesta Llei privilegia: el dret a triar centre. El dret a triar centre no és un dret constitucional, com ho és el dret a tenir una plaça obligatòria i gratuïta de qualitat, i en canvi està a l'abast de molt poca gent, perquè en la majoria de barris i en molts dels nostres pobles no existeix, de veritat, el dret a triar.

Una altra cosa que ens ha preocupat molt és el dret dels pares a intervenir en el control i en la gestió dels centres. Era un dret que la LOGSE reconeixia, i que la LOCA –que deia el conferenciant d'abans– capgira del tot. Ens trobem que el Consell Escolar de Centre passa de ser un òrgan de govern a ser un òrgan de consulta. Per tant, perd les seves atribucions.

Així, d'alguna manera, el paper que hem estat jugant en els Consells Escolars els pares i mares d'alumnes, lluitant per l'arrelament de l'escola en el seu entorn, contribuint al fet que sortís al carrer, fent que la relació de l'escola i dels instituts amb la dinàmica social fos més propera, i tantes altres coses, ara entra en crisi. Jo recordaria grans mobilitzacions, com ha estat la implantació de la immersió, la pròpia implantació de la reforma o el tema de les colònies escolars. Recordaria, en resum, el paper fort que hi hem jugat tots els sectors de la comunitat educativa, tant els professors, com els pares, com els propis alumnes. Ara, amb la pèrdua de competències del Consell Escolar, molts d'aquests papers perdran totalment la seva bel·ligerància. No entraré aquí a llegir el contingut de la Llei per veure les poques atribucions que atorga a aquest Consell Escolar consultiu. Per tant, vol dir la poca capacitat d'intervenció real en el govern del centre que tindrem els diferents sectors de la comunitat educativa i, principalment, els pares i mares.

És important, per tant, reaccionar sobre què ens pertoca a nosaltres com a primers responsables de l'educació dels nostres fills. I això és el dret a intervenir en els centres, un dret que la Constitució ens reconeix i que aquesta Llei substitueix pel dret a participar. I el dret a participar, en lloc d'intervenir, significa que tens un lloc en un Consell només de consulta. Si repassem la presència dels pares i mares en la proposta de Llei de la LOCE, ens trobem que, pràcticament, els pares que surten més ben retratats, en l'actual article 42, són els pares dels alumnes superdotats intel·lectualment. Queda molt clar que a aquestes famílies els hi garanteixen rebre l'adequat assessorament individual, així com la informació necessària per millorar l'educació dels seus fills. I això és quelcom que nosaltres trobem molt bé, però ens agradaria que aquesta atenció singularitzada

que ja va aparèixer en el primer esborrany de les bases del projecte de Llei, i que s'ha mantingut fins al final, fos reconeguda també per als pares de nens i nenes amb necessitats educatives especials, o fins i tot que hi hagués el reconeixement del dret al fet que algú es preocupi del que podríem anomenar nois del carrer, o nois que no tenen una família al darrere.

Educació pública o privada

Un altre tema que ens preocupa força, com a pares d'alumnes, és la desigualtat que comportarà aquesta Llei entre el sector públic i privat del sistema educatiu. Tradicionalment nosaltres, pares d'alumnes del sector públic, hem defensat sempre la prioritat que la xarxa dels centres docents públics doni contingut real al sistema educatiu del país. No tenim res contra la col·laboració i l'equiparació de les dues xarxes, però ens sembla que en el moment actual la contribució de les dues xarxes a l'escolarització no és la mateixa. Quan parlem d'agilitat de funcionament, d'autonomia de centre, ens trobem que, en realitat, la xarxa de l'escola concertada parteix amb unes condicions privilegiades respecte de la xarxa pública.

Ens sembla que la Llei que s'està tramitant encara agreujarà més les diferències entre les dues xarxes, perquè a més de donar millors condicions econòmiques i facilitats de gestió a l'escola privada, fins i tot preveient la possibilitat d'una direcció no docent en l'escola concertada, fa més rígida l'estructura de la xarxa pública, en tant que dona un caràcter automàtic a una sèrie de rols concrets, com la funció de catedràtic. Nosaltres pensem que en aquest moment l'exigència d'una xarxa educativa més flexible necessitaria d'una millora de la funció pública docent, adaptant-la a les noves necessitats del segle XXI, més que una petrificació de les velles estructures.

Un altre tema, del qual la nostra Federació sempre ha estat molt gelosa, i que darrerament treballem molt, és que en la societat del segle XXI no n'hi ha prou amb l'educació formal recollida en els programes curriculars desenvolupats pel sistema educatiu. Nosaltres pensem que l'educació de futur del nostre país hauria d'enfocar un ventall més ampli de possibilitats, tenint en compte que els centres educatius haurien de preveure unes relacions més estretes amb tots els sistemes educatius ciutadans. En aquest sentit, nosaltres fa temps que venim plantejant la necessitat que l'Administració se n'adoni de la importància de "l'altre temps educatiu" (o, com nosaltres també en diem, de l'educació fora de l'horari lectiu). Pensem que s'han d'obrir horitzons i que s'ha d'intentar que tot aquest altre temps educatiu es posi també a l'abast de tota la ciutadania, de tots els nois i noies, perquè si bé és cert que en aquests moments ja s'ha generalitzat totalment l'etapa educativa obligatòria, on hi ha més discriminació social i d'atenció a la diversitat, i exclusió, és en el temps fora escola, en la resta d'activitats educatives. I, d'altra banda, afegiríem que qui més activitats fora escola necessita és qui té menys possibilitats d'accedir-hi.

I jo acabaria aquí la meua intervenció. Moltes gràcies.

Joan Coma, president de la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica de Catalunya

Bon dia, gràcies per la invitació i per adjudicar-nos el paper de representants del professorat. Després d'una conferència tan suggerent i brillant, i, a més, divertida, és difícil articular un discurs en deu minuts d'una taula rodona. Aleshores, jo faré més aviat una pinzellada de diferents temes que han anat sorgint, que pot resultar desordenada, però que també intentaré que resulti divertida.

En tot cas, el primer tema és dir que aquesta Llei no és bona, tampoc, pels bons alumnes. Acceptant la divisió que diu que hi ha alumnes dolents, regulars i bons, el cert és que a aquests últims tampoc els serveix aquesta legislació, amb aquest currículum tan acadèmic. Jo vaig fer sis anys de Batxillerat i COU. I a nosaltres ja ens deien els de COU que els de PREU sí que eren bons. Per tant, aquest discurs és recurrent. És per això que jo insisteixo en el fet que aquest currículum no serveix tampoc per als bons alumnes. En

tot cas, hi haurà un grup d'alumnes que, per motivació externa, pel nivell sociocultural dels seus pares, s'esforçaran, i que compliran aquell currículum tan allunyat de la seva vida, que no és funcional, que no serveix per a res. Per què? Perquè el seu ambient sociocultural els hi demostra que, a llarg termini, allò serveix. Ara: a les classes més desfavorides, allò no els serveix de res.

Per tant, la Llei és una mena de certificació del fracàs. I explicaré només una anècdota: en aquests dos anys de campanya mediàtica en torn d'aquest tema, un diari anava publicant les fotos de les aules d'un col·legi que havien visitat, un centre d'aquests privats, de molts diners. I no eren aules de model transmissiu de saber, on el professor imparteix classe, des de dalt, als que no en saben. Eren aules organitzades com a centres de recursos: biblioteca de classe, taules rodones, treball en grup, ordinadors a cada taula, i un espai més lliure per si el professor havia de fer una conferència. És a dir, que les elits també busquen uns models educatius per aprendre a aprendre de veritat.

Segona qüestió, quant al professorat. Es discuteix si una gran majoria dels professionals estan en contra de la Llei, com ho estic jo, o si aquesta té un suport majoritari. I tot això, al final, són impressions. Hi ha un estudi de l'ICE de la Universitat Autònoma de Barcelona que diu que hi ha un sector del professorat que està molt en contra de la Llei, entre els quals estic jo mateix, i un sector de professorat que està molt a favor, o que es pensa que la Llei els solucionarà tota una sèrie de problemes. I, enmig, hi ha una gran massa que viu en la incertesa i que no sap ben bé on és. Però hi ha una altra dada inqüestionable: el dia 29 d'octubre, agradi o no, i digui el que digui la ministra, hi va haver una vaga, i va ser majoritària. A Catalunya, per descomptat, i més a la Primària que a la Secundària, és cert, però també a la resta de l'Estat espanyol, la gran majoria del professorat va fer vaga. I això és molt important.

La manca de fonaments pedagògics de la Llei

I tercer punt: aquesta Llei no té cap fonamentació psicopedagògica. A la pregunta que li vaig plantejar en una taula rodona, la Sra. Isabel Couso no va contestar. Es va dedicar a barallar-se amb la Sra. Carme Chacón i a dir que no li polititzéssim el debat. En primer lloc, no entenc que una senyora que és viceministra no vulgui parlar de política. Però en qualsevol cas, en una pregunta posterior en un altre fòrum, un funcionari de l'alta inspecció em va dir que la Llei era qüestió de "sentido común". És clar, volia dir del seu sentit comú, perquè el meu em diu una altra cosa. Ara, he sentit que en José Gimeno Sacristán diu que la fonamentació de la Llei de Qualitat és ignaciana. Jo no ho sé, però suposo que es pot comprovar si aquest model d'esforç ve dels jesuïtes primitius o no.

Un tema que no ha sortit, o que no ho ha fet de forma prou clara, és el tema de l'educació infantil. Jo crec que és terriblement maltractada per aquesta Llei. Tots estàvem d'acord, en la LOGSE, que l'etapa infantil era

educativa, i que era una etapa 0-6. Ara, aquesta Llei trenca aquest acord, i diu que el 0-6 ja no és una etapa educativa, que només ho és el 3-6, que continua sent educació infantil, i recuperen –com recuperen moltes coses, entre elles el vocabulari– el terme de preescolar. Això és molt greu. En el cas de Catalunya, entre tots hem recollit 104.000 firmes demanant una xarxa, o un increment de la xarxa d'escola bressol pública. Que la resposta sigui el preescolar o, fins i tot, les velles guarderies laborals dels anys 50 és una burla a la societat catalana.

Altres mancances de la Llei ja s'han esmentat: per exemple, no diu res de l'educació no formal. És, senzillament, el castell tancat de l'escola.

Com a professor, també em toca comentar una mica el que és el nucli dur de la Llei des del punt de vista pedagògic. I aquest nucli dur és, al meu parer, el triangle entre el currículum, els itineraris i la jerarquització del professorat. S'ha establert un currículum, que ja està vigent, perquè no és Llei de Qualitat, sinó que ja es va aprovar fa dos anys, que converteix en programa una llista de temes, de conceptes, dels quals s'ha eliminat tot allò que és procedimental, i tot el que són valors. Com ja això ja està aprovat i vigent, les editorials ja fa més de dos anys que estan treballant sobre el llistat. I sembla que aquest currículum és la veritat absoluta. El que s'ha d'ensenyar és allò. El coneixement no és un constructe, no és un diàleg entre diferents sabers culturals, no és res del que ens ha dit tota la pedagogia del segle XX. El coneixement és un conjunt tancat de conceptes. I el currículum, establert d'aquesta manera, justifica la desigualtat, perquè això no hi haurà qui ho aguanti. Perquè, com ja he dit abans, només ho aguantaran sectors determinats dels estudiants, aquells que tenen motivacions externes. En aquest sentit, és una Llei intuïtiva, on tot això de la motivació són ximpleries de l'escola activa, de l'escola "esplai".

Amb aquesta Llei, l'únic que val és l'esforç i el treball. Per tant, per poder implementar això fan falta uns itineraris que classifiquin la gent i vagin donant sortides als qui no segueixen. Perquè això és el que es diu des del primer document que se'ns va presentar, que ja preveia un itinerari de reforç per als 12 anys, cosa que finalment van esborrar del projecte de Llei (perquè aquell primer document de bases que era tan infumable que ningú es va atrevir a dir que l'havia escrit). Després, amb les diverses rectificacions, això ho han eliminat, i ara preveuen mesures de reforç. Però bé: els mestres, els professors i professores ja saben que, si hi ha dificultats, calen unes mesures de reforç, o de suport. Per això no cal una Llei orgànica. En tot cas, doncs, aquests itineraris vénen justificats per aquest currículum, i és una pura classificació. A més, les estadístiques ens diuen que no són més que un pur certificat, i que l'alumnat que acaba bé la Primària acaba bé la Secundària. I els itineraris són, per tant, una certificació ràpida: els que van a un treball en precari, els que van a una empresa de treball temporal i els que van a la universitat.

I aquí també hi ha un tema que és molt perillós, que és l'especialització de centres, la possibilitat que determinats centres s'especialitzin en un tipus d'itinerari. Perquè, segons la Llei, només els centres públics tenen l'obligació d'ofertar els tres itineraris. Això vol dir que n'hi haurà que no els tindran tots, sobretot perquè una de les 17 addicionals de la Llei inclou un criteri complementari de puntuació en la matrícula en funció de l'especialització del centre. És clar: això és, parlant en plata, un camí per triar segons les notes. Per tant, és molt perillós. I la pregunta immediata és: els centres concertats tindran tots els itineraris? Possiblement alguns, els més grans, sí, perquè ja ho tenen, però no es pot assegurar de tots. Aquesta Llei, per tant, obre la porta a la diferenciació dels centres i és molt i molt perillosa per a l'ensenyament públic.

L'organització dels centres

Hi ha un element important per implementar això, que és el professorat. Però els redactors de la Llei no es fien del professorat, per molt que diguin que la immensa majoria és favorable a aquesta. Perquè estem tots més o menys en la mateixa franja d'edat, tots hem viscut una determinada universitat en el postfranquisme i perquè, segons la seva opinió, estem plens d'allò que ells consideren "progres trasnochados". I, tenint en compte aquesta desconfiança, el que fan és jerarquitzar el professorat, a la recerca de les complicitats. Per una banda, s'estableix el cos de directors, a través de les figures i les paraules que vulgueu, però nomenats per una comissió formada, en un 70%, per membres de l'Administració. I, per tant, en una comissió de 10 membres, 7 els nomena l'Administració i 3 el centre. I d'aquests, la meitat –que suposo seran dos, i no un i

mig- els nomena el claustre. I un possiblement serà un pare, o el conserge, o qui sigui. Per tant, la cosa és clara: si l'autonomia dels centres és un factor de qualitat, i el director el nomena l'Administració, el subjecte d'autonomia és la mateixa Administració. I això ens porta a una de les característiques de la Llei, que és l'absoluta perversió de les paraules, començant per la pròpia paraula "qualitat" i fins a l'esforç i el treball. Quin mestre no sap que el coneixement veritable, significatiu, i no el memorístic, necessita esforç? Quin professional de l'ensenyament ha renunciat a demanar als seus alumnes que s'esforcin? És una mica ofensiu.

En qualsevol cas, la Llei parla de jerarquitització, de direccions dels centres i de cos de catedràtics. A priori, no em sembla malament que hi hagi catedràtics, gent que ha fet una feina que se'ls ha de pagar, però el que ja no em sembla bé és que es converteixi en un cos que ocuparà els càrrecs en els centres, i que tindrà preferència al Batxillerat, perquè ja no es tractarà d'una carrera docent horitzontal on es premia el treball de la gent, i no només amb diners. D'aquesta manera, la previsió d'un cos de catedràtics també ens sembla molt malament, perquè és una recerca de complicitats per aconseguir el control dels centres.

Per tant, dos elements: desconfiança en el professorat i autoritarisme. Si sumem a aquests elements tot el reforç de l'alta inspecció, i les proves de carrera docent a escala estatal, és un projecte bastant centralitzador. I la revàlida no és cap minúcia, perquè aquest examen el fa el MEC, i no només condiciona l'ensenyament, sinó que acabarà determinant tot el currículum. Jo ara estic fent classe a B-2, i la selectivitat ja em condiciona. Ja sé que l'aprova un 96%, i que és més una classificació que altra cosa, però si la revàlida determina el títol, les mares i pares exigiran als fills que la passin. Per tant, és un element recentralitzador, tremendament centralista, i és un mecanisme més de control del currículum.

En tot cas, i amb això acabo, finalment vull ensenyar un cartell magnífic, que han dissenyat els nostres companys de la USTEC, i que diu "Pilar del Castillo, Ley de Calidad de la Enseñanza: intuitiva, sintética y barata. Primaria y Secundaria". El cartell està molt bé, perquè és cert que la Llei és intuïtiva, però jo crec que sintètica és una paraula de massa nivell per aquesta Llei. És una Llei simple o simplista. I, és clar, és barata.

Moltes gràcies.

Josep Francí, responsable de formació de la Cambra de Comerç de Barcelona

Moltes gràcies. En primer lloc, jo volia agrair la invitació del Consell Escolar Municipal i admirar la seva capacitat de sacrifici i d'esforç, que és aquesta cosa que demana la Llei, per venir a sentir a parlar de la Llei de Qualitat, perquè em sembla molt digne d'elogi.

El Sr. Joan Coma comentava que ell havia fet sis anys de Batxillerat i que no havia fet la revàlida, per la qual cosa dedueixo que és una mica més jove que jo, perquè jo sí que la vaig fer. No en tinc un record especialment grat però, en qualsevol cas, jo crec que aquesta lenta degeneració de l'espècie escolar que ell deia percebre en aquell moment és un mite que ha anat perpetuant-se des de principis dels anys 60, i per una raó molt simple. A principis dels anys 60, probablement, ni el 20% de la població en aquestes franges d'edat de l'ensenyament secundari anava a l'escola, i per tant els "usos i costums" d'aquell moment eren fàcilment aplicables, cosa que després no ha succeït per un fenomen sobradament conegut d'universalització de l'ensenyament en aquestes franges d'edat. Lògicament, allò que estava pensat per una determinada població amb uns determinats valors culturals, després ha resultat inservible, i ha donat peu en aquest mite que el nivell baixa sistemàticament, que els nens que neixen un any més tard són menys intel·ligents, etc.

Jo crec que aquesta idea, bàsicament, l'hauríem de combatre amb estudis que ja existeixen, i també amb un cert sentit comú i amb una altra cosa de la qual parlaré breument al final, que és amb un debat a fons sobre quina és i quina ha de ser la funció de l'ensenyament secundari obligatori.

Hi ha una altra qüestió que s'ha suggerit, i que és que darrere d'aquesta Llei de la Qualitat hi ha una certa lògica de defensa dels interessos empresarials. Jo crec que aquesta Llei és criticable, entre moltíssimes altres raons que ja s'han dit, precisament perquè no fa això. És a dir: no és una Llei que s'adigui, ni que defensi, la lògica de la competitivitat empresarial en l'escenari en què ens movem ara, ni en l'escenari en què previsiblement ens mourem en els propers deu anys. El que hi ha al darrere la Llei de Qualitat és, més aviat, una mena d'espectre de la Llei Moyano de l'any 1857, que ha anat marcant decisivament totes les opcions de Batxillerat hagudes i per haver que s'han fet a Espanya des de llavors. Per tant, és una aparició de l'Espanya més rànica, representada en el sistema educatiu, més que no pas el que podríem englobar sota el concepte de necessitats de les empreses en la situació actual. Fonamentalment perquè les empreses, en l'economia europea, són estrictament deutores de les capacitats dels seus treballadors.

Portant les coses al límit, i com s'ha dit moltes vegades, l'economia europea té futur en tant que sigui una economia del talent. Actualment, les tecnologies són capital, es compren i es venen, i tothom en pot disposar, però el que no tothom pot tenir són treballadors qualificats, que sàpiguen aprofitar creativament el que aquestes tecnologies permeten. Avui dia tenim una sèrie de tecnologies de producció i de tecnologies de la comunicació impensables fa deu anys, i necessitem persones, tècnics, treballadors amb capacitat per adaptar-se a l'ús d'aquestes noves tecnologies. El cicle de renovació d'aquestes noves tecnologies és cada cop més accelerat i, per tant, l'element principal de l'empresa i dels treballadors en aquests moments és tenir persones capaces d'aprendre. No serveix per a massa una especialització que d'aquí a tres, quatre, cinc o set anys serà obsoleta. Aquí, per tant, l'element clau és haver adquirit el rigor d'especialitzar-se i de ser capaç de fer front a una nova especialització. Això requereix que la població jove arribi a una franja d'edat, sigui la que sigui, amb el màxim nivell de competències bàsiques que li permetin, progressivament, anar aprenent al llarg de la seva vida. I això no és només un eslògan, sinó que actualment, i vostès segurament ho han experimentat, anar aprenent al llarg de la vida professional és un requisit imprescindible. I no ho és perquè ho considerem èticament més recomanable, sinó perquè les professions canvien de contingut: el que es feia en una ocupació concreta fa cinc anys no és el mateix que s'està fent ara ni el que es farà d'aquí a cinc anys. I, per tant, és fonamental tenir aquesta capacitat d'aprendre.

La Llei i la formació professional: un pas enrere

La Llei de la Qualitat tendeix, per tota una sèrie de mecanismes de segregació, a limitar els nivells d'aprenentatge de la població escolar fins als 16 anys i, en aquest sentit, no respecta la lògica de la competitivitat empresarial dels nostres temps. I, en segon lloc, jo crec que, de forma més o menys oberta, és un atac a la formació professional: no està clar què passarà amb tots aquells alumnes que, per la raó que sigui, no encaixen en un model d'aprenentatge "a la antiga usanza". Això és greu, i és preocupant perquè aquest país no té una tradició precisament lluïda en la Formació Professional. Tots vostès saben quina ha estat la trajectòria de la Formació Professional en el nostre país. Els errors de concepció de la Llei General d'Educació de l'any 1970 van provocar que una part de la Formació Professional, la Formació Professional de primer grau, quedés tacada de ser el receptacle del fracàs escolar, i això ha costat anys de remuntar.

En aquests moments, sembla que per fi estem aconseguint que els cicles formatius de primer i de segon grau comencin a arrelar, i aquesta inèrcia de derivar cap a programes d'iniciació professional aquells joves que no encaixen en el sistema escolar és molt negativa. Per què és criticable això des del món de l'empresa? Doncs per una raó molt senzilla: segons un estudi que va fer l'any passat la Cambra de Comerç de Barcelona en el marc del projecte de l'Observatori de la Formació, es va constatar, a partir d'una enquesta feta a 1.200 empreses, que la més gran dificultat de les empreses per trobar personal qualificat era per a aquelles places de tècnic que requerien una titulació de formació professional. És a dir, que més n'hi haguessin, més en contractarien les empreses. I això, més enllà de ser més o menys demagògic, coincideix força amb el fet que els titulats de formació professional tenen uns índexs d'inserció laboral més que acceptables, de l'ordre del 80%. Probablement, si el contingent de persones amb aquesta titulació fos més alt, aquest índex tampoc baixaria, sinó que respondrien a la demanda del sector empresarial.

En qualsevol cas, el fet d'entendre que la Formació Professional ha d'acollir aquelles persones que menys encaixen amb els valors del sistema escolar és un atac a les competències bàsiques que tindran aquestes persones que atendran els cicles de formació de grau mitjà. I, per tant, hem de preveure que correm el risc que siguin persones amb menys capacitat d'aprendre en el seu futur.

En resum, aquestes serien les dues gran crítiques que, des del punt de vista de la competitivitat empresarial, caldria assignar en aquesta malaurada Llei de Qualitat. Per altra banda, jo entenc que és una Llei que tindrà el gran defecte de crear un nivell de caos important, perquè toca l'estructura central del sistema educatiu sense resoldre cap dels problemes que en teoria pretén solucionar. I ja se sap que reformar l'estructura del sistema educatiu és un tema enormement complex, i que s'ha de fer, en tots els casos, amb una aportació de recursos extremadament important.

I, per acabar, perquè tampoc voldria que caiguéssim en la temptació de pensar que amb la LOGSE tot era meravellós, jo volia posar un cert èmfasi en el fet que tot el debat previ de la LOGSE, al qual jo personalment vaig dedicar uns quants anys de vida professional, la mateixa aprovació de la llei i tot el seu procés posterior d'implantació van deixar sense resoldre el debat sobre quina ha de ser la funció de l'ensenyament obligatori i, molt especialment, quina ha de ser la funció de l'ensenyament secundari obligatori. En l'ensenyament primari, crec que no tindríem massa elements de confrontació sobre quins han de ser els seus objectius. Potser sí en tindríem sobre quina ha de ser la manera d'assolir aquests objectius: el tipus de centre, la metodologia, etc., però no percebo una controvèrsia important sobre què és el que ha de fer l'ensenyament primari.

Però en canvi, la LOGSE no va servir per tancar el debat sobre què és el que ha de fer l'ensenyament secundari obligatori fins als 16 anys, perquè aquí sí que es proposava un gir copernicà en l'estructura del sistema educatiu, i per tant un canvi molt important en les funcions de l'ensenyament secundari obligatori. I no es va anar prou a fons en quines eren les condicions i quins eren els recursos necessaris per fer possibles aquests objectius, que no són altres que elevar el màxim possible el nivell de coneixements, el nivell d'habilitats i, en definitiva, l'aprenentatge de les persones fins als 16 anys perquè a partir d'aquella edat puguin tenir absolutament obertes totes les opcions de la vida professional. I que, per tant, puguin optar per una professionalització a través de la formació professional o, a casa nostra, per la via més tradicional i, entre cometes, més "prestigiosa", que és la via de la universitat. Jo entenc que aquest continua sent un debat pendent, que ara la Llei de la Qualitat interpreta des de la perspectiva més retrògrada, i intenta resituar amb una perspectiva dels anys 50.

Josep Maria Álvarez, secretari general de la Unió General de Treballadors (UGT) de Catalunya

Bon dia a tothom. Jo, a més d'agrair al Consell Escolar Municipal que m'hagi convidat a participar en aquesta jornada, voldria començar felicitant-lo, perquè segurament el Govern del Partit Popular s'havia fet la il·lusió que el debat al voltant del tema de la Llei de Qualitat estava tancat, i segurament pensaven que la societat acceptaria aquesta Llei com a irreversible. I l'auditori que hi ha avui aquí ens permet pensar que no és així, que aquest és un tema en el qual continuem treballant, i pel qual crec que hi ha moltes possibilitats de canviar les opinions del Govern.

La veritat és que aquest és un Govern que porta uns quants anys aplicant les mateixes receptes a tot, i s'ha de reconèixer que, en algunes qüestions, se n'ha sortit. De fet, jo crec que la primera en què no se n'ha sortit és la reforma de les prestacions per desocupació, i espero i desitjo que la segona en què no se'n surtin sigui la mal anomenada Llei de Qualitat. Tenim l'oportunitat de continuar aquesta lluita per canviar el posicionament del Partit Popular, com la tindrem també diumenge vinent amb la manifestació convocada pel MUCE, i en diferents concentracions i actes que s'aniran convocant per tal d'aturar el Govern del Partit Popular.

Insisteixo en el fet que no ens hem de creure massa la seva propaganda: segons el Govern, la vaga del dia 29 no va existir, o va ser minsa, encara que sabem que la realitat és una altra; però tampoc va existir la vaga del 20 de Juny, que també va ser minsa. De fet, en alguns moments, quan sentia parlar de la vaga i de la manifestació a la delegada del Govern, semblava que tots els manifestants del passeig de Gràcia de Barcelona cabiem en un taxi. I ja hem vist què ha votat el Govern finalment. Fins i tot alguns diuen que aquest comença a ser el Govern del sí, del sí a tot, del sí a totes les reivindicacions que fins ara eren "no". I l'exemple és l'últim acord de la funció pública i, perquè no, potser la Llei de Qualitat.

Així, ara ens cal plantejar amb força, amb energia, que aquesta és una Llei que hem de canviar. Per què? Doncs ja deia abans que el Partit Popular afronta aquesta situació amb les mateixes receptes de sempre. Quan el Partit Popular parla d'ocupació i de desocupats, no pensa tant a crear llocs de treball, sinó a arreglar les estadístiques. Amb la Llei de Qualitat de l'Educació fa exactament el mateix: no s'està pensant a acabar amb el fracàs escolar, sinó que s'està pensant a treure'l de les estadístiques. I davant d'un Govern amb aquesta manera de fer, crec que es tracta de ser pedagògics, i d'explicar a la ciutadania quins són els fets, i quines són les realitats.

I, finalment, més que parlar dels aspectes de caràcter pedagògic de la Llei, que ja s'han explicat de manera ampla a la taula, jo intentaré comentar quin motiu té aquesta reforma del Partit Popular, que no és única, perquè són tres en una, i perquè totes tres són necessàries per a un model particular de competitivitat, i perquè totes tres són necessàries per a un determinat model de societat.

Tres reformes en una

Ara bé: els fets, malgrat que el Partit Popular intenti amagar-los, són que, en lloc d'augmentar els recursos necessaris per fer front a la incorporació al sistema educatiu d'un alumnat divers i heterogeni, el que s'ha fet és el contrari. El que s'ha fet és passar d'una inversió del 4,9% del PIB en educació –l'any 1995– a una inversió del 4,5% l'any 2001. Igualment, en lloc d'evitar la concentració excessiva d'alumnat amb més dificultats, el que s'ha fet també és el contrari, i s'ha posat tot aquest alumnat en centres públics, i no s'han pres cap tipus de mesures per pal·liar aquesta situació. Tampoc s'ha estat al costat del professorat, i no se li ha reconegut les noves responsabilitats, i això ha creat, si més no en una part del professorat, un sentiment d'abandonament.

El Partit Popular no té arguments sòlids per posar en marxa aquesta Llei, aquesta reforma, i no en té perquè la LOGSE no s'ha pogut desenvolupar per manca de recursos econòmics. Jo crec, com ja s'ha dit en l'anterior intervenció, que el Govern del Partit Popular té un model de competitivitat del país basat en els salaris baixos, en la baixa qualitat, en els contractes precaris, i que per aquest model de competitivitat necessita un model educatiu determinat, que finalment ens imposarà un model de societat concreta.

Així, com deia abans, són tres potes d'un mateix pensament: la Llei d'Universitats, la Llei de Formació i la mal anomenada Llei de Qualitat de l'Educació. Per què? Perquè a partir d'un sistema productiu que es basa en la desregulació, en la precarietat, en la temporalitat i en la baixa qualitat dels productes, el sistema formatiu ha de proveir el mercat amb persones que treballin en aquestes condicions. I és en aquest sentit que es planteja, de manera genèrica, la reforma de les tres lleis que he esmentat.

Aquestes tres lleis situaran el nostre país en un model de formació allunyat del model europeu, de totes les recomanacions i les resolucions de les diferents cimeres, però sobretot de la Cimera de Caps d'Estat i de Govern de Lisboa. I, per tant, el nostre país quedarà lluny de poder apropar-se a l'Europa Comunitària, a la Unió Europea, en les ràtios de convergència en matèria educativa. A més, tindrem un altre problema afegit, que és que els països que aviat entraran a la Unió Europea, els 10 o 12 PECOS, són països que han invertit molt més en formació que Espanya, i que encara estan invertint molt més en formació que nosaltres, i per tant ens provocaran grans dificultats de competitivitat, fins i tot amb el mateix model de competitivitat que ha estat defensant i promovent de manera clara el Govern del Partit Popular.

Per això nosaltres, com a sindicat, hem estat, estem i estarem en aquesta lluita en favor d'un sistema educatiu determinat. Per un sistema educatiu de qualitat de debò, per un sistema educatiu que sigui la base fonamental de la igualtat d'oportunitats, perquè amb això ens estem jugant no només, i no és poc, l'educació dels joves i la situació del professorat, sinó també el mateix model de societat. Per això jo acabo animant-los a continuar amb aquesta lluita, perquè val la pena, i perquè d'aquesta lluita en treurem, amb tota seguretat, fruits importantíssims pel desenvolupament del país i de la nostra vida en els propers anys.

Gràcies.

Joan Coscubiela, secretari general de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya (CONC)

Moltes gràcies. Vull felicitar el Consell Escolar Municipal per haver organitzat aquest debat, per la proposta i l'assistència, encara que sincerament no els puc felicitar per haver-nos convidat un dissabte al matí, perquè crec que es lluita molt bé i es millora molt la qualitat de l'educació, un dissabte de tardor, entre boscos de castanyers i roures. Però la pura militància sindical i, sobretot, no quedar apartat dels molts esforços que està fent tanta gent, i sobretot els meus companys de la Federació d'Ensenyament de Comissions i vostès mateixos, m'ha fet estar aquí, i el que era inicialment un acte de pura militància s'ha convertit en un goig.

A hores d'ara, jo crec que és molt difícil dir coses noves de la Llei de la Qualitat sense caure en tòpics, i especialment en un auditori que, pel que he pogut veure, coneix i viu intensament la problemàtica del món educatiu. Jo intentaré plantejar la meua visió, la nostra visió com a sindicat, des d'una òptica que possiblement sigui concordant amb les que ja s'han expressat, contra l'òptica de les idees, de la ideologia i, sobretot, del model de societat que, al meu parer, hi ha darrere de la política educativa i social que s'està practicant, i no només de la Llei.

Necessito, abans, posar-me d'acord amb vostès en alguna cosa. Tots parlem de qualitat i d'educació i no sé si abans s'han posat vostès d'acord sobre què vol dir parlar d'educació de qualitat. Entre d'altres coses, perquè com molt bé s'ha dit, la prostitució de la paraula en l'encapçalament d'aquesta Llei posa de manifest que el primer que hem de fer és posar-nos d'acord en el terme. Qualitat en l'educació és el mateix que educació competitiva? Vol dir que hem de fer molt competitius els alumnes que estiguin en millors condicions familiars i socials de ser-ho? Vol dir que la Llei ha d'estar al servei d'una societat competitiva? Jo crec, sincerament, que no és així. Ja sé que no apporto res de nou, ni tinc pretensions pedagògiques, però tinc necessitat de definir què és el que jo entenc per qualitat de l'educació.

Al meu parer, parlar de qualitat en l'educació és parlar d'un model educatiu inserit en un model de societat que ofereixi al màxim de joves els recursos, les capacitats, les actituds i les condicions necessàries per poder-se desenvolupar com a persones i com a ciutadans, i no com a peces del mercat de treball. I això, que pot semblar una ximpleria, és el gran debat d'avui: les persones som ciutadans o som peces del mercat de treball? I, per tant, els drets els tenim en funció d'aquesta condició de ciutadania o en funció de l'engranatge del mercat de treball? És per això que els suggereixo que, si volem continuar aquesta important lluita contra la Llei de la Qualitat i contra aquesta política, fem cas de l'amic Noam Chomsky i comencem lluitant la batalla ideològica per la lingüística. I suggereixo que, a partir d'ara, comencem a anomenar aquesta Llei com a Llei de Competitivitat de l'Ensenyament. És una manera de posar-nos d'acord i de començar a guanyar la batalla de les idees a partir de la batalla lingüística.

Però, més enllà d'això, coincideixo en el fet que estem davant d'una d'aquelles situacions en què, aprofitant els problemes i les mancances evidents del model educatiu, però també de la interrelació entre aquest model educatiu i la nostra societat, el que es pretén és legitimar una política que en comptes de resoldre-les, el que fa és agreujar aquestes dificultats. No sóc un expert, però és evident que la LOGSE va tenir dificultats d'implantació, que no provenien tant del model i dels principis que dissenyava, sinó fonamentalment de la manca de recursos per implementar-la, com ja s'ha dit, i, d'altra banda –i crec que això es diu poc– que s'havia d'aplicar en un context social profundament agressiu. I era agressiu en el terreny de la desestructuració social, de les crisis econòmiques dels anys 80 i 90 i de l'escola com el gran receptacle de totes les frustracions i de tots els fracassos socials. I cal afegir també que es desenvolupa en un context d'ideologia de pensament únic, que no l'ajudava gaire. En aquest sentit, la LOGSE és una flor que difícilment podia fer estiu. I és important que ho situem així, perquè si no difícilment podem proposar alternatives.

La LOCE: Llei de Competitivitat de l'Ensenyament

Què està fent la política actual? Al meu parer, no és abordar els problemes de fracàs social que arriben a l'escola, sinó en tot cas estratificar-los, canalitzar-los, institucionalitzar-los i, finalment, integrar-los amb el fracàs escolar a partir d'una funció de l'escola que reproduïx aquesta realitat. Jo crec que, malauradament, aquesta és la realitat, encara que pot semblar molt pessimista. Per això es confonen deliberadament causes i efectes. Per exemple, en el debat sobre la baixa natalitat, que al meu entendre és una mostra del profund malestar social i de la profunda desestructuració de la nostra societat, i de la incompatibilitat entre vida personal i laboral. S'imaginem que en aquest país s'intentés abordar la problemàtica de la baixa natalitat dels catalans i dels espanyols fent polítiques que situessin l'eix en la ginecologia o en l'andrologia? Doncs jo crec que algunes de les polítiques del Govern estan plantejant això.

Tot el que he dit és per posar de manifest una cosa: que les limitacions del nostre sistema educatiu no vénen del model de la LOGSE, sinó de la manca de recursos econòmics i institucionals que s'hi han esmerçat, i de la manca de recursos que s'han proporcionat als professionals de l'educació perquè poguessin aconseguir allò que se'ls hi havia encarregat. I tinc la sort de tenir un bon amic que treballa a l'institut on jo vaig estudiar que m'explica que en les condicions que treballa és molt difícil complir les funcions que va marcar la LOGSE.

Per tant, insisteixo: jo crec que estem pagant les conseqüències del gran fracàs econòmic i social dels anys 80 i 90, i que hem d'anar amb compte, perquè la Llei de Competitivitat de l'Ensenyament no és un fet aïllat. Alguns dels perills són més subtils, però precisament per això més perillosos. Per exemple, ara ens trobem davant d'una perillosa i sibilina trampa: el futur de l'Estat del Benestar, el futur dels drets de les persones, passa fonamentalment per les famílies. No seré jo qui vagi contracorrent, perquè no conec ningú que renegui de la seva família, per molt malament que els hi hagi anat, i per això sempre és la institució més ben valorada. Però el que ens proposen alguns sectors socials i polítics d'aquest país és molt perillós, perquè significa substituir drets de ciutadania per esforços personals, compensant-los. I jo no crec que se'ns pugui demanar que acceptem xecs per a tot, i renunciar a drets ciutadans. I això té molt a veure amb el debat de la Llei i de la política en aquest moment.

Un model educatiu que externalitza costos

Fa una estona, en aquest fòrum ha sorgit un debat entre en Josep Maria Álvarez i en Josep Francí, en relació a si aquesta Llei està en funció d'un determinat model competitiu. Joestic d'acord amb en Josep Maria Álvarez, perquè en Josep Francí ens ha dibuixat un model de competitivitat que és tan bonic que, si realment fos així, resultaria que és cert que aquesta Llei no serveix per al model. Però malauradament no és veritat que el model productiu d'aquest país busqui la generalització del coneixement i del talent. En realitat, és un model productiu que fa de la segmentació i la segregació productiva la seva gran arma competitiva. Grans empreses que tenen grans talents i que estan basades en la Societat de la Informació tenen externalitzades, en part del seu procés productiu, les formes de precarietat més absolutes. Perquè aquesta societat i aquest model d'ocupació el que fan és precisament el més perillós del sistema: externalitzar riscos i costos al conjunt de la societat. I això és també el que fa aquest model educatiu: externalitzar costos a la societat i a les persones.

Per acabar, algunes idees de la meua organització al voltant de la Llei de Competitivitat de l'Ensenyament. Primer, la manca important de recursos previstos. Per cert, vostès recordaran que la primera iniciativa legislativa popular que va entrar al Parlament espanyol abans de l'any 1996 va recollir 600.000 firmes per dotar la LOGSE de recursos econòmics. Malauradament, qui en aquell moment tenia la majoria no tenia la voluntat o els recursos polítics per dur-ho a terme, i no la va votar. Quan els seus vots ja no eren decisius, va dir que la votaria, però aleshores eren decisius els vots del Partit Popular, amb la qual cosa tampoc la van votar. Vull insistir, per tant, que el problema de la manca de recursos és més profund que una batalla dialèctica entre forces polítiques.

El model educatiu que ens proposa la Llei no contribueix a combatre la segregació social. Hi ha un element que no s'ha esmentat fins ara, i que és molt significatiu: és una Llei que no està al servei de les persones, sinó del model econòmic competitiu. I vull posar un altre exemple, que ja ha esmentat en Joan Coma: la qüestió de les guarderies industrials. Vostès saben com és de perillós que el dret a l'educació d'un infant de l'eta-

pa de 0 a 3 anys es vinculi a la seva família, que ja sabem que és una institució que té gran facilitat per reproduir les desigualtats socials –i per això alguns són tan partidaris de fer la primera, no l'única, gran batalla educativa en aquesta etapa–? Vostès saben com és de dur, i d'injust socialment, fer dependre el dret a l'educació d'un infant de l'etapa de 0 a 3 anys de l'empresa on treballa, del contracte o de la jornada que tingui el treballador? Ja hi ha empreses que estan utilitzant això per desregularitzar el mercat de treball. I això és un altre exemple que no estem davant, només, d'una llei, sinó d'un model educatiu general.

Una altra cosa important que ha sortit poc: és una llei que, amb l'excusa de la llibertat d'elecció de centre, institucionalitza en l'àmbit educatiu una de les institucions més preuades del sector de les assegurances privades: la selecció adversa de riscos. Els que tingueu moto, o menys de 25 anys, o senzillament, una malaltia crònica, sabreu a què m'estic referint: el sector de les assegurances privades selecciona el seus clients en funció dels riscos que comporten. Aquesta llei de la Competitivitat en l'Ensenyament, amb l'excusa de la selecció dels centres i la possibilitat que els centres puguin escollir exactament a quin tipus d'estudis poden dedicar-se, institucionalitza un model educatiu que practica la selecció adversa de riscos, en un altre exemple de confusió dels drets socials amb una pura mercaderia social.

I, per últim, vull esmentar una altra cosa que tampoc he sentit, i que és que la llei és un nou pas en el camí perillosíssim de confusió entre el paper de l'Estat i la societat i el paper de les religions i de l'Església com a institució. He llegit algunes coses, com el tema de cedir determinats espais per determinada part curricular, que em semblen preocupants, sobretot quan des de la civilització cristiana estem donant lliçons a tothom, però sobretot a l'Islam, de com s'han de separar Estat i Església.

Dit això, i per no allargar-me excessivament, cal afegir que, si ho volen, en el debat plantejaré algunes alternatives a aquesta llei, a aquesta situació. Algunes propostes concretes estan per escrit en els documents del meu sindicat, Comissions Obreres, però ara mateix només voldria insistir breument en l'element de l'esperança, perquè estic convençut que ens en sortirem. Jo crec que des de Catalunya hem de continuar lluitant contra aquesta llei i contra la política que té al darrere, i que això és molt important, però també estic absolutament convençut que no ens juguem totes les batalles amb les lleis. Les lleis no resolen tots els problemes, ni condemnen les societats.

Per tant, aprofitant aquest auditori tan qualificat, i aprofitant que comptem amb la presidenta del Consell Escolar de Catalunya, Sara Blasi, i amb la regidora d'Educació de Barcelona, Marina Subirats, suggereixo que des d'aquí ens plantejem tots un compromís per fer la batalla contra la llei, però sobretot per començar a treballar per un pacte educatiu a Catalunya. Per evitar que els que estan a favor de la llei, o els que estan en contra, però amb la boca petita, puguin després, amb les seves polítiques, reproduir situacions semblants a aquesta. Jo crec que entre tots podem fer-ho, que ho pot fer la comunitat educativa, i que la societat catalana té prou maduresa per fer-ho. I insisteixo: estem en condicions de jugar-nos el futur de l'educació del nostre país, però no només contra la llei, sinó amb l'esforç de tota la societat que està aquí representada.

Moltes gràcies.

TORN OBERT DE PARAULES

Carme Turró, Secretària del Consell Escolar Municipal.

Moltes gràcies a tots els membres de la taula per haver-nos deixat compartir les seves visions des dels diversos sectors que representen. Jo voldria convidar les persones que esteu en l'auditori que complementeu aquestes visions, perquè segurament hi pot haver divergències, o punts de vista diferents. També poden fer comentaris o interpel·lacions als mateixos ponents. Us agrairia si us plau que identifiquéssiu el sector al qual pertanyeu i que fóssiu sintètics en la pregunta. Gràcies.

1. Sóc membre de la FAPAC. Molt bon dia. Moltes gràcies per les intervencions, que han estat molt interessants. Però hi ha un aspecte que no ha sortit a la taula, i que a mi em preocupa especialment, que és la ruptura social que pot representar el tema d'escollir la llengua en els centres. Això, evidentment, pot ser una influència per una ruptura social que, fins ara, a Catalunya hem sabut superar.

2. Bon dia. Jo sóc pare d'alumna d'escola pública, i, com a treballador, voldria fer una pregunta als sindicats i al representant de la FAPAC. Evidentment, jo sóc partidari de l'escola pública, i veig que hi ha una idea que es repeteix moltes vegades, en el sentit que no tenim res en contra de l'escola privada. I jo, amb tots els respectes per la gent que opta per aquest tipus d'escola, sí que tinc coses en contra de la privada. En primer lloc, el fet que l'escola privada es concep com un negoci, encara que això no és el més important. Una de les coses que s'han criticat aquí és el tema de la participació dels pares. I avui dia, la participació dels pares només té lloc a l'escola pública, perquè en moltes escoles privades concertades el representant de l'AMPA és el mateix director del centre. Des d'aquest punt de vista, crec que quan la Llei de la Qualitat parla de diners, parla precisament d'augmentar i facilitar tot el tema dels concerts educatius. I la meua pregunta és: no seria hora de començar a parlar clarament de defensa de l'escola pública, i desterrar l'eufemisme de parlar d'escola sostinguda amb fons públics?

3. Yo soy miembro de una federación de padres, y sólo voy a comentar una cosa que no me ha parecido oír en la mesa: la Ley también quita potestad al Gobierno de Catalunya, sea éste el que sea. La Ley de Calidad está quitando competencias a las Administraciones autonómicas, y en particular a Catalunya: en la lengua y en todos los aspectos, simplemente porque parece que esta comunidad está más adelantada en la cuestión de la enseñanza –aunque no tanto cómo quisiéramos–.

4. Buenos días. Yo pertenezco al sector del profesorado, y milito en la Federación de Enseñanza de Comisiones Obreras de Catalunya. Querría decir una cosa muy breve con respecto a algo que se ha dicho al final de la mesa redonda. El maestro José Gimeno Sacristán ha hecho hincapié en algunos aspectos que la Ley de Calidad podría tener de anti-constitucional. Pero al final del debate ha salido un tema que preocupa mucho en la sociedad en que nos ha tocado vivir, que es la sociedad de la inmigración, y de esa supuesta guerra entre culturas que nos están planteando y que parece ser que va calando en la mentalidad de los ciudadanos. En este sentido, a mí me preo-

cupa que esta Ley vuelva sobre el aspecto religioso tratado dentro de las escuelas. No voy a entrar aquí en cómo lo trata la Ley, porque me parece ya de sobras conocido, pero sí quiero decir que me preocupa mucho que los propios jueces, el Tribunal Superior de Justicia de Canarias, haya puesto en manos del Tribunal Constitucional los acuerdos con la Santa Sede. Ya era hora de que por lo menos algún organismo lo hiciera. Ya sé que es lo que piensan los profesores en general, pero me gustaría oír un poco la opinión de los padres.

Y en la mesa se ha hecho también una referencia a la Ley Moyano, y no sé con qué intención. Yo creo que si en este país ha habido una buena ley de educación, ésta ha sido precisamente la Ley Moyano, y creo que precisamente hay sectores tradicionales de la Iglesia católica que no tienen buen recuerdo de esa ley, porque quitó de sus manos el utilizar las conciencias de la juventud.

5. Bon dia. Em dic Lluís Filella i sóc professor, de Comissions Obreres, i membre de la permanent del Consell Escolar Municipal. En primer lloc, voldria agrair la intervenció de tots els membres de la mesa, perquè penso que ha estat molt enriquidor. Però volia dir que, malgrat l'acceleració brutal que ha tingut el procés parlamentari de la Llei –penso que en aquests moments cap de nosaltres hagués pensat que ja estaria aprovada pel Congrés dels Diputats i de camí al Senat–, no estem en un moment de lamentacions, sinó d'anàlisi. Però estem analitzant precisament per carregar-nos de raó, per continuar exigint la retirada d'aquest projecte de llei, per tot el que aquí s'ha dit, fins a l'últim moment. I exigint-ho a tot arreu, centre a centre, al Consell Escolar, i al carrer. Al carrer, el proper diumenge 17 de novembre, a les 12 del matí, a la plaça Urquinaona de Barcelona, convocats pel MUCE. I, més enllà, el 23 de novembre, amb una marxa sobre Madrid de milers i milers de manifestants de tot l'Estat contra aquesta Llei de la Qualitat. I en el moment en què la Llei sigui aprovada pel Congrés i pel Senat, tampoc serà moment de lamentar-se, sinó de reflexionar col·lectivament sobre com les nostres escoles, els nostres centres, la nostra educació a Catalunya han de sobreviure malgrat la Llei, sobre com organitzem la resistència a la Llei, sobre quines crides a la insubmissió fem, i sobre com, consell escolar a consell escolar, els anem declarant consells escolars lliures i decisoris, malgrat el que digui la Llei. Per tant, no ens hem de lamentar, sinó lluitar per la seva retirada i, quan s'aprovi, continuar lluitant perquè no s'apliqui el model que ens volen imposar.

6. Jo pertanyo al col·lectiu de mestres; sóc professor de Primària. I voldria comentar un aspecte que potser no ha estat expressat de forma explícita, però sí de forma implícita, pels membres de la taula. És el tema de com aquesta Llei, i les polítiques neoliberals, incideixen en les identitats de les persones, com configuren un tipus de personalitat que reproduceix un sistema social. Al meu parer, les polítiques educatives neoliberals interessen al poder polític per tres raons. Perquè seleccionen les persones que ocuparan uns llocs de treball o uns altres, perquè creen capital humà –és a dir, una preparació per al treball– i, per últim, perquè conformen unes identitats: unes persones passives, individualistes, competitives, que no tenen una història, que són incapaces d'establir connexions entre diferents coses, que són incapaces de veure el món en què vivim. És a dir, un món en què unes 225 persones tenen els mateixos recursos que 2.000 milions. Podríem parlar més de les dades, però 160 països del món malviuen perquè trenta països es puguin considerar econòmicament desenvolupats. Jo penso que aquesta Llei contribueix sobremanera a reproduir això, i ho fa, sobretot, amb unes polítiques arcaïques: revàlides, exàmens, major autoritat. Tot això crea persones que són totalment passives, que no participen perquè no tenen cap possibilitat de fer-ho.

La LOGSE va ser un pas endavant en el tema de la participació de les persones, malgrat que no hi va haver els recursos suficients per formar i canviar la cultura de no participació en què vivim. No n'hi ha prou creant uns òrgans de participació, sinó que hi ha d'haver tot un treball de repensar els objectius de l'escola i de fer una anàlisi social.

I, per últim, jo li diria a la representant dels estudiants que un dels eixos fonamentals en què han de basar la seva lluita no és el reconeixement a participar només en uns òrgans de representació, sinó en totes les decisions. Cal lluitar per una escola democràtica en els termes de Dewey, on la democràcia és una forma de viure, i no només uns òrgans de representació. És a dir, un poder de decisió sobre tots els àmbits: sobre el currículum, sobre els espais, sobre com organitzem els alumnes, sobre quins són els agents educatius. Per tant, a més de lluitar contra la Llei amb tots els mecanismes legals i no legals al nostre abast, una altra forma de lluita seria establir uns indicadors de qualitat diferents, que es basin en termes com la participació de la qualitat, i en iniciatives com les comunitats d'aprenentatge o el projecte Atlàntida de Comissions Obreres.

Carme Turró, Secretària del Consell Escolar Municipal

Hauríem d'anar acabant. Han sorgit molts temes, però com que alguns no necessiten resposta, demanaria als membres de la taula que en mig minut exercissin el dret a rèplica en els casos que hi ha hagut al·lusions directes.

Raimon Guilera, president de la FAPAC

És evident que quan tens deu minuts et deixes moltes coses i t'expliques malament. La FAPAC sempre ha defensat, des de fa més de 25 anys, l'escola pública. Per a nosaltres, a la pràctica, l'escola concertada fa selecció encoberta de l'alumnat, imparteix sis hores diàries de classe front a les cinc de l'escola pública, i els seus centres ofereixen continuïtat a l'alumnat de Primària i Secundària –perquè poden fer les etapes d'Infantil, Primària i Secundària al mateix centre–, tenen autonomia real i tenen un titular que defensa els drets dels seus professors, de les seves famílies i dels seus alumnes. Per tant, en aquest moment em sembla que no hi ha color, que la xarxa pública està en situació de desavantatge.

Quant a la segona pregunta, sobre els drets dels pares i de les AMPA, hi estem totalment d'acord. Fins i tot la Llei Orgànica de Qualitat Educativa dona als pares de les AMPA de les escoles concertades el dret a enviar un representant al Consell Escolar, cosa que no es reconeix per les APA de la pública. Més dades: els pares de l'escola concertada tenen quatre membres fixos en el Consell Escolar; els de la pública tenen un terç entre pares i alumnes. És a dir, hi ha problemes de representació.

I, en tercer lloc, quant al tema de la religió a l'escola, passaria el mateix. Sembla que el Partit Popular està més interessat a desenvolupar alguns temes a la seva manera que a desenvolupar els arguments constitucionals. L'article 27 de la Constitució Espanyola consagra el dret a gaudir d'un autèntic pluralisme a l'escola, sense separar els nois i noies per motius religiosos, ni ideològics ni etnogràfics. En tot cas, considerem que, si hi ha d'haver alguna formació d'aquest estil, ha de ser des d'un punt de vista estrictament cultural, però que la qüestió catequística i la formació religiosa pertanyen únicament a la comunitat religiosa o, com a molt, que aquests "ensenyaments" es podrien ofertar en el centre fora de l'horari lectiu.

Alicia Fernández Marí, secretària general de l'AJEC

Jo només volia fer un breu esment al comentari relatiu als estudiants que s'ha fet en l'última intervenció del torn obert de paraules. Aquest matí he començat la meua primera intervenció donant les gràcies per haver-nos convidat, i ara vull començar-la protestant, perquè en totes les intervencions posteriors només he sentit que els professors perden pes en el Consell Escolar. Però és que els alumnes també en perdem. I no tingueu por: un alumne que pensa no és un perill per a cap persona. Una persona crítica no és un perill per a ningú. Cal que ens feu costat. Us demano que quan aneu a parlar de la Llei de Qualitat, o de la Llei de la No Qualitat, no digueu que els pares perden poder en el Consell Escolar, digueu que tots en perdem. A mi, com a alumna, em preocupa què és el que m'han d'ensenyar. ¿Per què no ens poden explicar, a més de les matemàtiques, per exemple, què és aquest famós currículum del que tant es parla? No entraré en si hem de poder discutir més o menys sobre el que es fa, però sí que crec que se'ns ha d'explicar.

No ens deixeu sols en aquesta lluita, perquè també ha de ser la vostra lluita. I què hem de fer per seguir lluitant? Jo no ho sé, però des del moment en què es planteja discutir la Llei, i des del moment en què partim de la mentida del Ministeri, que diu que als estudiants se'ns ha convidat a parlar-ne, ens quedem sense arguments. És a dir: jo em puc carregar de totes les raons que vulgueu, però si el meu interlocutor diu que jo no vull negociar, perquè ell m'hi ha convidat i jo no hi he accedit, i això no és cert, aleshores no sé si carregar-me amb tants arguments té cap raó de ser. Jo no sé si en aquest auditori hi ha cap director de centre. Si hi fos, li voldria preguntar si realment és un problema tan greu tenir un Consell Escolar que sigui un òrgan de govern. Ho és? Perquè jo penso que no, en tant que és un lloc on es prenen decisions fonamentalment a partir del consens. Aleshores jo em pregunto: si realment no és un problema tan greu, i si realment creiem en aquest model, per què no ho continuem fent? La Llei diu que a partir d'ara el Consell Escolar serà un òrgan consultiu. I consultiu vol dir que se li pot fer cas en les decisions que prengui. Us animo que sigueu valents, i que la Llei vagi per on vulgui, però que nosaltres treballem amb el sentit comú, que és el que realment tenim.

Gràcies.

Josep Francí, responsable de formació de la Cambra de Comerç de Barcelona

Vull comentar dues qüestions, molt breument. Abans els companys Coscubiela i Álvarez es preguntaven quin és realment el model de competitivitat de les empreses a Catalunya i a Espanya. Jo crec que per fer aquest debat necessitaríem quatre taules rodones com aquesta, però el que és clar és que si volem un model de competitivitat que sigui socialment més just, hem d'afavorir un model d'ensenyament obligatori que garanteixi el màxim nivell de coneixements, d'habilitats i, fins i tot, de competències professionals –mirant-ho només parcialment–. I és evident que aquesta Llei no afavoreix això. És, per tant, una Llei criticable, i abastament criticada.

I, d'altra banda, vull mostrar el més absolut acord en el fet que aquesta Llei, per si mateixa, no necessàriament ha de modificar radicalment el panorama de la nostra educació, encara que sí pot fer-hi nosa, o mal. I en la història de l'educació a Espanya tenim diferents exemples que ho demostren. L'exemple proverbial és el cas de la Llei de Formació Professional de l'any 1928, feta en un moment de plena dictadura de Primo de Rivera per César de Madariaga, que era un socialista. Tècnicament, era una llei perfecta, i prou progressista. Però, a la pràctica, no va aconseguir en absolut modificar el sistema de formació professional. Va resistir fins a l'any 1956, passant absolutament intacta pel període més convuls de la història de Catalunya i d'Espanya del segle XX. I només va ser modificada al cap de molts anys. Tot això vol dir que en realitat no servia pràcticament per res.

Per acabar, hi ha el tema de la Ley Moyano. Jo no la criticava; només deia que és una llei que ha tingut una llarguíssima vigència, que s'ha mantingut més d'un segle, i que això, al marge que jo també la valoro com una bona llei, demostra que alguna cosa s'hauria d'haver mogut, perquè no hi ha lleis tan bones que tinguin més d'un segle de vigència.

Josep Maria Álvarez, secretari general de la UGT de Catalunya

Jo volia afegir dues o tres coses. Sembla que aquesta Llei no provocarà una fractura social pel tema de la llengua, perquè això s'ha arreglat, però en tot cas és evident que hi ha altres fractures socials que sí patirem, si no som capaços d'aturar-la, a partir de l'aprovació de la Llei.

En segon lloc: la veritat és que jo crec que en aquests moments el debat entre escola pública i escola privada no ens porta enlloc, i ho dic sincerament. Crec que hi ha una definició prou clara, si més no de la UGT, en relació a la defensa de l'escola pública. Però em fa l'efecte que en aquests moments plantejar aquest debat pot ser contraproduent, perquè tinc la sensació que és la Comunitat Educativa sencera la que ha de lluitar contra aquesta Llei, i no només una part d'aquesta.

I és obvi que hi ha moltes altres coses que no hem posat sobre la taula, com per exemple la manera de triar el professorat dels centres religiosos, que jo crec que és un escàndol. Igualment, podríem parlar del tema de les competències autonòmiques, però opino que tots hem fet la nostra intervenció pensant que ens referiríem a la situació des d'una visió més pròpia de cadascun dels sectors.

Joan Coscubiela, secretari general de la CONC

Se'ns ha emplaçat a pronunciar-nos per defensar l'escola pública com aquella que garanteix tots els objectius que nosaltres pensem que ha de tenir l'escola, i jo hi estic d'acord. A més, crec que, malauradament, en aquest país una de les carteres que se'ns va robar durant l'etapa de la transició va ser la possibilitat de poder discutir profundament el model educatiu que volíem implantar. I que consti que això, des del meu punt de vista, i del sindicat que represento, no és contradictori, sinó que és complementari, de la necessitat de defensar les condicions de treball dels professionals de l'ensenyament privat, entre d'altres coses perquè defensar aquestes condicions, que no els interessos dels titulars dels centres, ens pot impedir una cosa tan brutal com que l'escola pública hagi de competir en inferioritat de condicions.

Ara bé: quan jo plantejava el tema del pacte educatiu al nostre país és perquè estic convençut que tots tenim l'obligació d'afiançar el paper de l'escola pública a partir d'una certa capacitat d'autoreforma. I crec que algunes de les coses que ha suscitat aquest debat hi tenen molt a veure. Com, per exemple, la major autonomia

dels centres –també econòmica–, o la possibilitat d'acabar amb aquesta història que qualsevol activitat que no sigui estrictament curricular ha de ser fruit de l'esforç dels pares, i no ha d'estar inserida dins el mateix pressupost escolar; o la major autonomia dels consells escolars; o la major capacitat del professor per dissenyar les necessitats del context, perquè no és el mateix estar en un barri que en un altre, ni és el mateix estar en un centre on el 40% dels infants acaben d'arribar o tenen un any d'estada en el nostre país.

Si no volem contribuir a una certa dualització del sistema educatiu a partir de les dificultats de l'escola pública, tenim el gran repte –perquè sóc molt partidari de donar les batalles en positiu– de plantejar-nos amb força, dins d'aquest pacte educatiu, un acord per impulsar la capacitat d'autoreforma d'aquesta. És un tema important, perquè no hi ha cap debat educatiu que no plantegi una discussió del model social, i a més a l'escola se li ha posat al damunt una pressió social terriblement injusta. Se li demana que supleixi les carències de la família, de la desestructuració social, de la immigració, o del conflicte entre religions que se'ns vol plantejar.

Pel que fa al tema religiós, estem davant d'un tema importantíssim. Si no ens el plantegem de manera que la nostra societat sigui laica de veritat, ens podem trobar amb un conflicte que arribi, també, a l'escola. I arribarà, més tard o més d'hora, quan la nostra societat no sigui capaç de resoldre aquestes qüestions, i llavors es demostrarà el fariseisme de la nostra societat. Ja he parlat abans de com aquest país s'atreveix a donar lliçons als països de l'Islam, quan en aquest país hi ha una gran confusió sobre el paper que juga l'Església en el sistema educatiu. I encara un altre exemple que també he esmentat abans: el risc de fractura social que podria provocar segmentar la població en funció de la seva llengua. Però cada setmana surten requeriments als dirigents polítics exigint que els immigrants parlin català, però sense dir, en canvi, que els immigrants tenen dret a aprendre, i que les institucions públiques han de posar els mitjans perquè puguin aprendre català, perquè això és un factor de ciutadania. I alguns d'aquests mateixos poders públics que estan dient això es passen el dia rient les gràcies a esportistes d'elit que porten vint anys vivint a Catalunya i que no parlen català. Per què? Perquè en el fons aquest és un tema de conflicte social, d'elit. Com sempre, l'element de marginació dels immigrants té un fort component d'elitisme social. I això, si no ho abordem, revertirà a l'escola.

I acabo. Crec que el marc competencial és molt important. Com vinc del món del dret, sé la importància que tenen les lleis. Però també conec el mite de les lleis, i sé que no n'hi ha cap que resolgui tots els problemes, ni cap que paralizï les societats. Penso que el conjunt de la Comunitat Educativa i la societat s'han de situar ja, no només en la batalla contra la Llei de Qualitat, sinó en decidir quin model educatiu volem per Catalunya, amb independència de quina Llei surti del Parlament espanyol. Crec que aquesta és la gran batalla que hem de guanyar. Si no és així, caurem en un cert fatalisme resistencialista.

Carme Turró, Secretària del Consell Escolar Municipal

Ens hem passat bastant de l'hora, però hi havia dues paraules demanades i no m'agradaria que ningú se sentís ignorat. Però us demanaria que, si no hi voleu renunciar, sigueu molt breus.

1. Bon dia, em dic Núria Puerta i sóc membre del Consell Escolar Municipal. Volia dir que l'escola concertada, a la qual represento, està en contra d'aquesta Llei; i que l'escola concertada no ha volgut mai separar-se ni enfrontar-se a l'escola pública. Anem a lluitar junts pels nostres fills. Tots som únics, i tots estem funcionant amb diners públics, tant l'escola concertada com la pública. Per tant, l'únic que dic a la persona que ha parlat de la representació en el Consell Escolar en el cas de l'escola concertada és que no la dirigeix el director. Tots tenim autonomia, tots tenim dret a parlar, i tenim votació. I fins ara en el nostre Consell no hem tingut cap problema.

Carme Turró, Secretària del Consell Escolar Municipal

Amb aquesta paraula donàriem per acabada la taula rodona d'avui. Ho sento, però hi havia vint minuts de debat i ens hem passat obertament. Demano la vostra col·laboració per acabar-ho aquí, de manera que tots tinguem ganes de seguir-ne parlant en una altra ocasió. Concediré l'última paraula i seguidament passarem a la cloenda de l'acte.

8. La primera cosa que volia dir és que aquest acte ens demostra per quina raó el Govern té tant d'interès a limitar el paper dels Consells Escolars. Evidentment, no són uns instruments que es puguin manegar fàcilment, ni usar per aconseguir el seu màxim interès, que és mantenir-se al poder, sigui com sigui i contra qui sigui.

També volia aclarir que en el redactat actual de la Llei no hi ha cap assignatura de religió, ni cap professor de religió. Perquè una assignatura de religió hauria d'estar plantejada com qualsevol altra assignatura, i hauria d'estar reglada amb llibertat de càtedra. A més, els professors de religió serien com qualsevol altre professor, i haurien obtingut la seva plaça en una oposició, demostrant els seus coneixements. El que hi ha, en canvi, és una catequesi pagada amb els diners dels contribuents, i els professors de religió són catequistes nomenats pels bisbes, sense cap dels drets dels professors. Per tant, es mantenen en la seva plaça sempre que siguin útils al sistema. I, a més, és una catequesi que no intenta ensenyar una assignatura, sinó fer proselitisme. En aquest sentit, les coses s'han de dir clarament: el que hi ha no és classe de religió, sinó catequesi, i això és anticonstitucional.

I també volia afegir, per últim, que en l'escola privada concertada hi ha escoles i escoles. Hi ha un grup d'escoles concertades que estan fent feina colze a colze amb la pública, i que gaudeixen de tots els meus respectes, i hi ha un altre grup d'escoles concertades que estan gaudint dels diners públics per fer una política d'elit, amb la qual cosa els diners públics estan sufragant l'ensenyament de les classes altes o d'alguns grups polítics, socials i religiosos que donen suport a la política del Govern. L'únic interès d'aquesta Llei era poder fer servir l'ensenyament per donar permanència en el poder a aquest partit que es diu popular (cosa que deu fer que Salvador Allende es regiri a la seva tomba cada cop que ho sent), i que és un partit que no ha tingut cap escrúpol a carregar-se la magistratura pels seus interessos, a carregar-se el Parlament pels seus interessos, i a carregar-se totes les institucions i vendre el patrimoni públic per mantenir-se en el poder, encara que sigui contra els beneficis del país.

Carme Turró, Secretària del Consell Escolar Municipal

Gràcies. No sé si alguna persona de la taula vol afegir res més per acabar de tancar aquest debat. Em sembla que en Joan Coma només ha fet un sol ús de la paraula.

Joan Coma, president de la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica de Catalunya

Gràcies. Només afegiré un parell de coses. Aquesta és una Llei pensada per ser implementada per delegats provincials. No hi ha Estat autonòmic. A més, és increïble: té més addicionals que la LOGSE, i més transitòries. És una Llei tan complexa jurídicament que en el moment que es comenci a aplicar provocarà un caos important. Viurem un temps de desgavell, i de debats estèrils en les escoles i instituts per saber què s'ha d'aplicar i què no, perquè hi ha parts de la Llei que són orgàniques, i d'altres que no ho són. Si la Llei prospera, seran uns anys de desgavell total.

I què hem de fer? El debat als grans mitjans de comunicació està perdut, i per tant hem de fer debats com aquest. I també esforços, com està fent el MUCE, per intentar recuperar el consens de la LOGSE i intentar fer un debat seriós sobre què necessitem. Es pot fer insubmissió als centres i intentar fer allò que els moviments de renovació pedagògica sempre hem propugnat, que és, realment, fer escola. Fer escola amb l'alumnat i amb les famílies, i pensant en les necessitats reals de cada estudiant.

CLOENDA

Sara Blasi, presidenta del Consell Escolar de Catalunya

Bona tarda. Moltes gràcies per haver-me convidat a participar en aquest acte de reflexió i de treball. Per a mi és un regal poder estar avui amb els màxims representants de la Comunitat Educativa i del Consell Municipal d'Educació, amb qui d'alguna manera em sento tan lligada per anys de treball professional i per afecte personal.

En aquesta cloenda se'ns demana que des de la nostra institució diguem alguna cosa de com veiem la proposta de la Llei de Qualitat. I jo, preparant aquesta intervenció, m'havia fet tres preguntes: hi ha unanimitat de la Comunitat Educativa en favor de la Llei? La proposta que se'ns fa, és realment a favor de la qualitat? I, com veiem el futur immediat?

Com a resposta a la primera pregunta, us diria, amb tota la tranquil·litat, que no hi ha unanimitat en torn de la Llei, encara que veiem com s'ha manipulat tota la presentació d'aquesta en la premsa i els mitjans de comunicació. De fet, diria que la Comunitat Educativa està majoritàriament contra la Llei. I us ho puc dir perquè tinc sobre la meua taula dotze informes, dotze dictàmens dels Consells Escolars de les Comunitats Autònomes –evidentment, dels que són de governs socialistes i nacionalistes, però també del Partit Popular– on es fa una crítica despietada d'alguns dels elements que avui han sortit i s'han criticat en aquesta reunió. És a dir, es critiquen moltes coses, començant pel procés, per la manca de diàleg i de consens, perquè la Llei no era necessària, perquè d'alguna forma està en contra de tot el que representa l'aportació de la participació, i perquè està en favor de la segregació d'alumnat, de la divisió de centres. Per la manca de recursos econòmics que l'acompanyen, per la manca d'autonomia, i etc.

La crítica va començar a Catalunya, on ja sabeu que el Consell Escolar va fer, a petició de la consellera, un informe sobre el Document de Bases pel qual es va treballar amb molt d'interès. He d'agrair els seus esforços al Consell Escolar de Catalunya, que va aprovar l'informe unànimement, fent un gran esforç de consens. No cal, d'altra banda, que us recordi que en el Consell Escolar de Catalunya hi ha representació de tots els estaments, inclòs el municipal. També diria que la situació de Catalunya és diferent, perquè com algú ja ha dit l'escola cristiana es va manifestar en contra de la Llei, i el Col·legi de Doctors i Llicenciats –a diferència del Col·legi de Madrid, que coordina tots els col·legis de l'Estat espanyol– també va fer un manifest en contra de la Llei, juntament amb els Col·legis Professionals de Doctors i Llicenciats de Canàries, Andalusia i Euskadi. És a dir: es pot afirmar que la Comunitat Educativa en pes de Catalunya està molt en contra de la Llei.

Em direu que hi ha alguna part dels sindicats i sobretot del professorat que n'està a favor. És cert que hi ha professors per tot, però la veritat és que pel nombre de vots aquests grups no tenen representació en el Consell Escolar de Catalunya. Per tant, quan dic que el Consell va votar aquest informe per unanimitat també em referia als sindicats que en formen part.

No em vull estendre més en aquest punt. La segona pregunta era si aquesta Llei aporta qualitat a l'educació. Jo crec que hem de saber que tots volem una major qualitat –els pares, els professionals...– i no d'ara, sinó de sempre, però hi ha dues maneres de concebre-la. La primera busca el benefici col·lectiu a través del desenvolupament personal de cada alumne; i la segona visió és conservadora, i busca la competència individual i el benefici propi de cada individu. La visió que busca l'aspecte col·lectiu s'ha de basar en la igualtat, en l'equitat –en tant que cada persona ha de rebre el suport necessari, segons les seves capacitats, per arribar al punt on tothom podria arribar–. En aquest sentit, la comprensivitat, que és inclusió, estava molt més d'acord amb aquest benefici i dret de qualitat que té qualsevol alumne de Catalunya i d'arreu.

Només aquesta visió és la veritable visió humanitzadora i ètica, i, segons això, la proposta i el model que ens aporta la nova Llei no és, com s'ha dit, de qualitat. Ara no passaré revista a tots els punts en què la Llei falla, però sí plantejaré algunes preguntes: com podem parlar de qualitat si no hi ha participació –quan la participació és un

dels pilars perquè hi hagi veritable democràcia-. Com podem parlar de qualitat si no hi ha autonomia? Com podem parlar de qualitat si hi ha una devaluació del rol del professorat, a qui es fa controlador, i del rol de l'avaluació, què en lloc d'ajudar a la millora del procés de l'aprenentatge el que fa és mesurar? D'aquesta mateixa manera podríem anar revisant tots les limitacions pedagògiques i socio-culturals de la Llei.

També s'ha dit aquí que la Llei és simplista, pensant que serà màgica i podrà resoldre totes les qüestions. En realitat no toca en absolut els problemes de fons. Al contrari: hi ha risc d'exclusió, hi ha risc que els centres cada cop siguin més diferents i que hi hagi, en certa manera, més insolidaritat.

Segurament us ha passat a tots, però quan jo vaig llegir la Llei vaig tenir un sentiment de tristesa i de ràbia. Sobretot perquè no només afecta els que, d'alguna manera, anem acumulant joventut i hem viscut altres processos, com jo, que quan vaig començar professionalment encara era vigent la Llei de 1945. Com sabeu, aquesta Llei tenia una bifurcació, amb una Primària llarga que es feia a l'escola pública i que acabava amb el Certificat d'Estudis Primaris, i una Primària curta que empalmava amb el Batxillerat i que només es feia als centres privats. Quan va aparèixer la Llei del 1970, va semblar una entrada d'aire fresc. S'acabava la dicotomia, amb una Educació General Bàsica per a tothom, independentment dels centres on es fes. Però encara tenia una doble titularitat: el graduat i el certificat d'escolaritat, que només donava l'oportunitat d'anar-se'n a la Formació Professional o al món del treball.

És clar, després va venir tot el tema de la LOGSE, i crec que hi ha un acord generalitzat –perquè també ho diuen els dictàmens– en què tot i que hi havia punts per revisar i temes per replantejar, la filosofia i la ideologia era la de l'equitat per a tot l'alumnat, per a tots els infants. És per això que aquest sentiment d'ara pot ser bastant generalitzat. Però a mi no m'agrada quedar-me amb una visió tan negativa.

I què podem fer, doncs, d'aquí a un mes, quan la Llei ja hagi sortit del Senat i hagi estat aprovada pel Congrés de Diputats? Penso que hi ha dues possibilitats. La primera ja s'ha apuntat aquí, i és continuar lluitant col·lectivament, fent reflexions conjuntes. A més, ara vindrà aquesta etapa tan important de desplegament, amb decrets, amb ordres, amb resolucions i reglaments, i per tant s'ha de continuar portant aquest tema al carrer.

Però també voldria fer una certa autocrítica, perquè nosaltres, pares, professionals, alumnes, hem d'intentar veure què podem fer més. Perquè, com algú ha dit, oi que quan hi havia la Llei dels itineraris continuàvem fent grups flexibles? Què farem, com a professionals, quan tinguem alumnes amb dificultats? Ningú ens obligarà a portar-los a un itinerari o a un altre. És a dir: cadascú en el seu nivell ha de desvetllar-se i pensar que val la pena fer coses. Jo sempre he pensat que en èpoques de persecucions i de catacumbes surt el millor de cadascú, i del col·lectiu, i es troben forces per replantejar els temes a fons i per ajuntar-nos per lluitar. Per exemple, aquí l'amic Coscubiela feia una invitació, i aquests dies jo he rebut l'escrit del Consell Escolar Municipal, per veure si es pot fer una gran convocatòria de Consells Escolars Municipals. De fet, en pocs dies acabarem de determinar de quina manera fem arribar aquesta informació als Consells Municipals, perquè al seu torn aquests ho facin arribar als Consells Escolars perquè tothom s'hi adhereixi i entre tots desenvolupem aquesta acció d'una manera molt ràpida. Però en tot cas, entre tots hem d'anar obrint possibilitats de veure com es fa aquest treball.

Per últim, jo diria que estem en el moment de la tercera gran revolució pedagògica. I quan dic pedagògica vull dir pedagògicossocial, és a dir, de tot el que representa el treball en el nostre món. A Catalunya ja s'han fet dues revolucions educatives, pedagògiques, de renovació i d'innovació, i jo crec que ara ens hem de plantejar aquesta tercera revolució amb tota la il·lusió. I per això vull acabar la meva intervenció amb una frase que deia algú: "Quan una idea senzilla pren cos social s'esdevé una revolució". Penso que aquest és el gran repte que tenim al davant, i si ens ho prenem seriosament segur que trobarem espais de lluita per fer sentir la nostra veu i per educar en una ciutadania responsable, que ens ajudi a aprendre a viure junts amb justícia i solidaritat.

Moltes gràcies.

Marina Subirats, vicepresidenta del Consell Escolar Municipal

Moltes gràcies Sara. I, per acabar molt breument, perquè portem moltes hores, no parlaré de la Llei de la Qualitat, però no per falta de ganes, sinó per falta de temps, i perquè em sento molt ben representada amb moltes de les coses que s'han dit aquí. Aquesta pluralitat de punts de vista ha estat enormement útil i enormement rica. N'he tret una constatació, i és que hi ha gran unanimitat en contra de la Llei. Malauradament, ja sé que fora d'aquí no és així, però aquí hem sentit veus de representants de sectors molt diversos, i m'ha semblat que hi havia gran unanimitat quant al diagnòstic. Hi ha petites coses que potser no despertem tanta unanimitat, i que són discussions en les quals m'encantaria entrar, com per exemple el debat sobre quin és el model social i econòmic del nostre país, i fins a quin punt la Llei de Qualitat l'ha tingut en compte o no. En fi, són temes molt interessants dels quals cal seguir parlant. Però en tot cas, ara ja no és el moment. Ja en tindrem d'altres, de moments.

Jo crec, insisteixo, que potser fora d'aquí sí que hi ha més gent que està a favor de la Llei, però m'atreveiria a pronosticar que això durarà poc temps. Sobretot, pel que fa al professorat. Per què? Perquè aquesta Llei representa un salt enrere brutal. Ara bé: com que aprofita alguna de les febleses que tenia la LOGSE, i sembla que les superi, pot tenir, de moment, un cert suport social. Però aplica un sistema autoritari a unes persones que ja no hi estan acostumades, i en el moment en què el professor es trobi que ja no té, com fins ara, la possibilitat d'opinar, ni de consensuar, ni de compartir, i que se li diu "doncs això, ara és així i prou, perquè qui mana, mana" –i aquesta és la lògica de fons d'aquesta Llei–, aleshores el professorat de seguida reaccionarà contra aquesta Llei i aquesta manera de fer, que ja no correspon als nostres temps.

Què passa? Que mentrestant, haurem perdut molt de temps, i haurem trencat processos que necessitem que vagin endavant. Tenim molts problemes, en el sistema educatiu. I alguns són processos que estaven començant a sortir bé, i interrompre'ls ara vol dir perdre molt de temps, vol dir moltes generacions que tindran més dèficits dels que haurien de tenir. Per tant, en aquest sentit, aquesta Llei és gravíssima. Jo no crec que s'arribi a consolidar, però sí que crec que el daltabaix i el trontoll que representarà, i els intents d'adaptació i els conflictes que provocarà són realment una nosa i un obstacle que no mereixem, que no necessitem i que no té cap justificació.

En veritat, jo no crec que aquesta Llei estigui justificada ni tan sols pels interessos econòmics de la societat. Crec que si s'haguessin plantejat seriosament els interessos econòmics d'aquest país, globals o sectorials, les coses haurien estat bastant diferents. Per tant, en aquest sentit el que diria és el que ja han dit molts dels ponents, i el que deia també la Sara Blasi: com treballem per fer que les coses no s'espantin més del compte? No té sentit que, perquè un govern s'equivoqui –i crec molt sincerament que s'equivoça– tot el país pateixi una aturada, o un pas enrere en una sèrie d'aspectes que són cabdals. Crec que hem de seguir treballant perquè les coses vagin endavant. I això vol dir seguir treballant en els temes que són fonamentals, i oposar-nos, o aplicar de la manera més creativa possible, aquells aspectes de la Llei que, arribat el moment, no puguem defugir.

A més, volia dir a la representant dels estudiants que justament pensem que són ells els més interessats, que són ells i elles els qui han de ser els protagonistes d'aquesta lluita. Perquè, d'alguna manera, la generacions de gent més gran ja hem fet les nostres batalles, i podem seguir fent-ne, i ajudar, però certament són les noves generacions les que han de saber com volen viure, com volen les seves institucions, com volen la seva societat. I, per tant, són elles les qui ens han d'anar marcant el pas d'allò que cal fer.

D'altra banda, també volia dir-vos que des del Consell Escolar Municipal de Barcelona estem disposats a rebre

els suggeriments que tingueu. Com que les posicions són prou unànimes o properes, crec que puc fer aquest oferiment de rebre les vostres idees, que ens podeu fer arribar a través del representant de cada sector respectiu o directament a través del correu electrònic, de manera que nosaltres ens puguem comprometre a coordinar allò que es pugui coordinar. En segon lloc, com deia la Sara Blasi, podem redactar una declaració i passar-la als diversos Consells de centre i de districte, per veure les possibles adhesions que obtindria. Perquè, efectivament, els Consells Escolars surten greument perjudicats de tot el plantejament de la Llei, i és per tant totalment legítim que els puguem ajudar a canalitzar la seva veu, i que facin les seves aportacions. En aquest sentit, cal que seguim endavant.

Per últim, cal dir que hi ha un element que em sembla absolutament definitori de la modernitat, i que, fins i tot en moments mundialment difícils com el que tenim, o com el que ens espera més endavant, hem de tenir en compte. Un dels fenòmens més característics de la modernitat és que la humanitat, o com a mínim una part d'aquesta, ha comprès que la seva vida no és un producte d'allò que els déus determinaven, o d'allò que la fortuna els feia caure a sobre. La humanitat ha comprès que, sense poder dominar del tot la nostra vida personal i col·lectiva, sí que podem fer molt per determinar les condicions en les quals aquesta s'esdevé. Aquest és un element fortíssim de progrés, que ha permès deixar en segon terme les idees de transcendència, o del destí. I això és un fet que no hem d'oblidar, perquè és absolutament fonamental.

Si davant de poders molt forts, molt potents, que s'oposen a la manera com veiem les coses, a vegades ens sembla que no tenim força per oposar-nos-hi o per redreçar la situació, aleshores estem perduts. Si ens tornen a convèncer que no hi podem fer res, serà un desastre, un retrocés. Tenim, com a gènere humà, més instruments que mai per poder influir les condicions en què passa la nostra vida, i no ho hem de deixar perdre. No podem claudicar en aquest punt essencial. Per tant, quan davant d'un partit que té majoria absoluta, i que fa una Llei que ens sembla negativa, ens sentim una mica impotents, amb ràbia, descoratjats, no ens hem de deixar vèncer pel fatalisme de pensar que les coses són així i no hi podem fer res. Hem de mantenir aquesta idea cabdal que si volem, podem. Encara que d'un en un sigui difícil, si ho fem conjuntament, segur que podem. En aquest mateix sentit, la jornada d'avui demostra l'interès que tenim tots de posar-nos-hi, per aturar els aspectes negatius de la Llei, i us convido que ens feu arribar les vostres propostes i els vostres suggeriments per poder continuar en aquest camí.

Em queda només donar les gràcies a tots els assistents i, evidentment, a tots els ponents i les persones que han col·laborat a fer possible aquesta jornada, i que hi han contribuït amb les seves aportacions i amb la seva reflexió.

Moltes gràcies a tots i totes.

Consell Escolar Municipal

Ajuntament de Barcelona